

ABONAMENTUL

Pe un an . 24 Cor.
Pe jum. an . 12 :
Pe 1 lună . 2 :

Arad de Duminecă
Pe un an 4 Cor. — Pen-
tru România și America
10 Cor.

Arad de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe
un an 40 franc.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Deák Ferenc-utca 20.

INSERȚIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Manuscrisurile nu se îna-
poiază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Fondurile din Năsăud.

I.

Încă în anul 1903 ne-am ocupat în mai multe rânduri de situația fondurilor din Năsăud.

Aici vom arăta numai momentele principale.

Greșala, neapărat, s'a făcut în trecut, atunci când sub Bánffy ca prefect, dl Ciocan și soții lui administrau averea. Atunci a fost impus fondurilor regulamentul de azi care prin imperfecția și prin echivocul său a ajuns izvorul tuturor relelor. De aici marea ingerență a guvernului care cu rea-credința-i a adus pe conducătorii fondurilor în capcana de astăzi.

În baza acestor statute guvernul sau mai bine prefectul s'a amestecat în administrația fondurilor, impunându-i să plaseze banii în efecte de stat. Năsăudenii nu s'au împotrivit, deși pretenția guvernului era nedreaptă, căci era nedrept a le cere să-și plaseze banii în niște hârtii prea puțin rentabile. Noua conversiune a împrumutului de stat înseamnă o nouă pierdere de dobânzi. Aceasta a fost a doua pagubă ce a lovit fondurile după răscumpărarea dreptului de cârcimărit. Aceasta noua pagubă se atribuie firește lipsei de prevedere și pricepere a conducătorilor. Căci cine-și plasează banii în efecte trebuie să chibzuiască toate eventualitățile, pentruca venitul capitalului să nu scadă.

În astfel de împrejurări firește echilibrul bugetar nu s'ar fi putut menține decât prin exploatarea cea mai rațională și intensivă cu putință a imobilelor, producând maximum de venit. În același timp ar fi trebuit introdus un sistem de economii riguroase, reducând cheltuielile de regie. În loc de aceasta însă s'a introdus un adevărat sistem de »Raubwirtschaft«. Orice venit fură risipite, nimeni nu s'a gândit la investițiuni productive, nimeni la ridicarea productivității fondurilor. Deoarece cu această gospodărie proastă și neeconomică nu se putu face față cheltuielilor exagerate, conducătorii fondurilor alergară la împrumuturi și făcură datorii.

Administrația nu putu să se descurce nici în felul acesta. Atunci ea se adresă ministrului de agricultură, cerându-i să încuviințeze un ajutor din venitele pădurilor celor 14 comune din părțile Năsăudului. În felul acesta obținură odată un ajutor de 24 mii și altădată de 6 mii cor., cu totul 30 mii de cor. Dar prefectul comitatului a calificat acest ajutor ca avere fundațională și nu a permis întrebuițarea lui, încât numai dobânda acestei sume putea fi întrebuițată.

Iară mai târziu, în Martie 1903, comitetul fondurilor având în vedere reaua situație financiară a fondurilor școlare a cerut dela comisia de 8 inși constituită pe baza paragrafului 5 al articolului de lege XIX din 1890, un ajutor de 400.000 de coroane

plătibil în rate egale în decurs de 10 ani, și tot din venitele pădurilor composeșorului celor 44 de comune cari au format odată regimentul de graniță din Năsăud.

Comisia de 8, în calitate de reprezentanță legală a proprietarilor pădurilor composeșorate cunoscând situația fondului școlar a votat ajutorul cerut. Această hotărâre a fost primită și de comisia administrativă a comitatului; mai trebuia încă obișnuita aprobare a ministrului de agricultură.

Prefectul până aci se arătase impasibil, n'a sprijinit cererea de ajutor, dar nu i-a făcut greutăți. S'a îngrijit însă ca ministrul de culte — era pe vremea lui Wlassics — să fie contra ajutorului; și astfel cererea de sprijin a naivilor năsăudeni adresată prin prefect ministrului de culte n'a fost ascultată, iar ministrul de agricultură — natural din cauze politice — n'a aprobat hotărârea comisiei de 8 și a comisiei administrative a comitatului și nu a încuviințat ajutorul. Și asta cu toate că cei interesați se învoiseră și cu toate că pe stat nu l'ar fi costat nici un ban. Astfel din mila guvernului pe calea aceasta nu s'a putut restabili echilibrul financiar al fondului școlar.

De atunci afacerile fondurilor au mers din rău în mai rău. S'a cerut ajutor dela stat pentru profesori, dar s'a refuzat sub pretextul că-i vorba de un liceu fundațional și ordonanțele respective nu cuprind dispoziții privitoare la ele, ca și cum nu ar desvoltă aceeași activitate culturală ca orice alt liceu confesional și ca și cum ordonanțele nu s'ar putea interpreta în mod extensiv. Într'un cuvânt școlile n'au avut parte nici de cea mai neînsemnată bunăvoință din partea guvernului. Toate astea atunci când alesul năsăudenilor dl Ioan Ciocan ședea în dosul guvernului sprijinindu-l în cameră.

Pentruce cărmuirea instrucției publice și exponentul ei, prefectul, au dovedit atâta pornire dușmănoasă pentru fonduri, dacă ele au susținut neconținut guvernul? Pentrucă cei dela guvern sunt oameni politici, cari reprezintă cu neîndurare interesele lor, punctul lor de vedere. Ei induc pe toți în rătăcire și toate nizuințele lor sunt îndreptate spre realizarea prin așezăminte publice a »statului național unitar«.

Prefectul a luptat cu cea mai mare energie și neconținut, mergând drept spre ținta ce-și pusese și pe care vedem că acuma a atins-o. Ministrul firește a sprijinit hotărârile propuse spre aprobare publicând ordonanțe în senzul acesta — firește de cele mai multe ori în așa fel cum nu se putea în alt loc decât în Năsăud, căci în alt loc oamenii nu ar fi răbdat în tăcere, ci ar fi deavăluit în fața lumii întregi politica infamă și atitudinea dușmănoasă a guvernului. Dar guvernul și-a avut totdeauna omul său în Năsăud prin care el a fost totdeauna bine informat asupra gândurilor și intențiilor celor de acolo. Firește asta nu se poate afirma și invers încât guvernul și-a realizat scopurile cu înlesnire.

Politica ministrului de culte a fost, că dupăce fondurile centrale din Năsăud cu puterea lor materială sunt o piedecă pentru maghiarizarea aceluși ținut și pentru creșterea tinerimii în spirit »patriotic« *fondurile să nu fie în nici un chip favorizate.* Dimpotrivă în cât i-a fost numai posibil a căutat să restrângă la un cerc cât mai îngust terenul de activitate, stânjenindu-le astfel în răspândirea culturii românești. Și în năzuința aceasta firește i-a venit bine la socoteală, gospodăria consiliului administrativ al fondurilor, care nu putea ieși din deficite și care alimentă vechea nădejde a prefectului de a putea în sfârșit statifica odată școlile populare ale fondurilor. Dacă însă guvernul aprobă ajutorul de 400 mii cor. chestia statificării se amână din nou și încă pe un timp de neprevăzut. Nimic mai firesc deci, că prefectului îi pareă bine de gospodăria mizerabilă ce se făcea, de sporul crescând al cheltuielilor și de venitele tot mai mici, căci pe lângă stări financiare ordonate nu-și putea el doar realiza ascunsele scopuri.

S'a răzimat pe slăbiciunea oamenilor și calculul său n'a dat greș. În chestia statificării, el așteaptă numai acum, ca consiliul de administrație să ceară însuș aceasta. Natural, dacă va observa că fondurile sunt rău administrate, nu va întârziă să mai pună încă și condițiuni.

Caracteristic însă e, că năsăudenilor li-ar fi venit bine la socoteală dacă guvernul venia să forțeze, să octroieze statificare, să nu trebuiască să o ceară dânșii. În cazul acesta ei s'ar fi putut apăra cu efect înaintea opiniei publice românești, că sunt siliți să cedeze volniciei. Dar așa firește nu se poate.

Într'o lumină curioasă îi mai pune pe năsăudeni faptul, că planul, de a-și asista școlile primare, pentruca în chipul acesta să ajungă la resurse, din cari să poată îmbunătăți lefurile profesorilor și a celorlalți funcționari, să facă îmbunătățiri și investiții, eventual să înființeze și un internat, — care firește încă ar costa o sumedenie de bani — vine în definitiv dela prefect respective dela guvern. Și acum dl Onișor se încearcă să ia în apărare acest punct de vedere înaintea publicului românesc. O poate face cu atât mai ușor cu cât a isbutit cu frumosul să-i facă pe năsăudeni să înghită pilula amară, ce e mai mult să-le dea un și un vot de încredere pentru chivernisirea și modul lor de procedare. Deși cu inima întristată constatăm că starea aceasta și concludul adus a treia zi de Rusalii, se poate considera ca un triumf deplin al organelor guvernului și îndeosebi al prefectului.

Din toate acestea reiese în mod evident, că conducătorii și intelectuali ținutului Năsăudului n'au fost în stare nici să păzească, nici să susție și cu atât mai puțin să facă să înflorească averile și instituțiile culturale

ale vitejilor grănițeri români. N'au știut administra averta astfel ca să fie pas cu vremea. Afacerile n'au fost conduse de oameni financiari; soarta tragică, nenorocirea fondurilor a fost totdeauna, că cei puși în fruntea lor nu se pricepeau, iar ceice s'ar fi priceput n'au fost luați în seamă. Și afară de aceasta au făcut și politică locală proastă.

Pentru acestea răspunderea în fața istoriei va cădea greu asupra conducătorilor și mai ales asupra celor din trecut.

De aceea credem, că nu prea e nebazată critica plină de indignare a »Someșanului«, precum crede dl Onișor. Aceasta e strigătul de ajutor al unei inimi ce simte adevărat românește când vede, că situațiile noastre culturale — pier ajunse pe mâni rele. El are toată simpatia noastră pentru că vedem, că urmărește cu însuflețire un scop ideal: să deștepte din apatie opinia publică și pe românii nășăudeni ca să scape aceste cetățui ale culturii românești. Căci de le vom fi pierdut odată, orice vâicăreală va fi zadarnică. Acum avem deci trebuință de ajutor și de jertfe, căci altfel nu le vom putea învia nici când chiar de vom avea de unde.

Știm că e un lucru dintre cele mai neplăcute și nedrepte să iai răspunderea pentru păcatele altora. Dar în schimb cel ce e pus la conducerea chestiilor publice e răspunzător moralmente opiniei publice, mai ales în caz de primejdie; căci opinia publică îl îmbracă cu cinstea și considerația societății, care face viața mai plăcută, mai vrednică de trăit și-i dă o valoare mai înaltă.

Nu punem de loc la îndoială bunacredință, sentimentele de bun român și iubirea față de cultura română ale scriitorului articolului din chestie. Știm că în general împrejurările materiale sunt așa cum le-a descris el, știm că ministrul de culte și exponentul lui, prefectul le a făcut mari greutăți. Dar noi ne-am ocupat totdeauna și mai ales dela 1903 încoace cu bunăvoință îndiscutabilă și cu imparțialitate de soarta tristă a fondurilor nășăudene. Noi pro-

cisem încă în 1903 cele ce s'au întâmplat acuma. Ne eră teamă de atunci că se va ajunge la situația de azi, și de aceea v'am făcut, fraților atenți la primejdia ce va urma. V'am arătat greșelile, v'am povățuit — dar toate au fost înzădar. Conducătorilor le-a lipsit spre vederea trebuincioasă, a fost puțină dragostea și simțul de jertfă care te face inventios în orice împrejurări.

Ne trebuie iubire fraților, pentru cultura română, spirit de jertfă la timpul potrivit și conform trebuinței, trebuie deșteptată încrederea poporului, baza oricărei înaintări politice, culturale ori economice, trebuie întărită conștiința națională nehotărâtă și neorientată a fraților nășăudeni.

Ministrul Apponyi la regele. Ministrul de culte și instrucțiune, contele Apponyi — după cum se anunță — a sosit ieri la Viena, iar mâine-poimâne va plecă la Ischl, unde regele îl va acorda o audiență.

Reformele în armată. Liniștea adâncă ce s'a înstăpânit în viața politică e întreruptă la restimpuri de câte o chestiune ce scapă de după culisele guvernelor. Parlamentul odihnește, în biourul se lucrează și se mai și fură vremea. Opinia publică se interesează acum de chestiunile militare, pe cari zările din Viena le au scos la suprafață în urma unor tratative ce s'au urmat de curând între guvernele armatei. Proiectele de reforme în armată — scriu zările din Viena — sunt deja într'un stadiu înaintat, așa că deja la toamnă vor fi gata. Reformele mai însemnate sunt cele privitoare la serviciul de doi ani, la procedura penală și limba de serviciu. Se spune că vor începe în ele și câteva »concesiuni naționale«, pe seama ungarilor. Sunt prea timpurii combinațiile, horoscopul politic nu îngăduie vederea la o depărtare mai mare, căci de reforme militare nu poate fi vorba înainte de tranșarea reformei electorale.

Desvâlirile lui Supilo. Aglul om'politice croat, deputatul Supilo, își continuă seria de articole în

foa'a sa din Fiume »Novi List«. Supilo face istoricul rezoluției de Fiume. Pasajul cel mai interesant e cel care cuprinde desvâlirile privitoare la pragmatica căilor ferate. În Malu, 1907, a primit o scrisoare anonimă din Budapesta, în care necunoscutul îl făcă atent la primejdiile ce vor rezultă din pragmatica căilor ferate. Locuitorul banului, Nicolici, îi comunicase deja înainte că se pregătește un atac, pentru respingerea cărui trebuie strânse rândurile. După primirea scrisorii anonime Supilo a plecat îndată la Budapesta, fiind să îl întâlnească pe ministrul Kossuth în localitățile clubului independent. Negându-l pe ministrul, a parlamentat cu contele Batthyány, cărui i a confiat nedumeririle croaților. Contele Batthyány surprins de vorbele lui Supilo l-a răspuns că dupăcum l-a informat secretarul de stat Sziereáyi, contele Pelacovici, banul de atunci, s'a arătat învovt cu proiectul pragmatice. Au telefonat imediat la banul, care a răspuns că dimpotrivă, a protestat energic în contra proiectului. Supilo a declarat atunci că din aceasta se va naște o luptă mare. Astfel s'a început rupțura și obstrucția croaților.

Constituție în Turcia.

Triumful revoluției.

Arad, 25 Iulie.

Întâmplările în Turcia să precipită cu o iuțală vertiginosă. Acum 10—15 zile să părea că-i liniște în împărăția turcească, iar azi ne vine știrea aproape de necrezut, că mișcarea tinerilor turci, crescută atât de fără de veste azi a obținut tot ce a dorit, ceea ce nici ea nu îndrăznea să nădăjduiască parlamentul și constituția turcească. Dar se pare că era timpul suprem pentru a încuviința cea mai proaspătă constituție din lume. Căci o telegramă ne vestește că revoluționarii au ocupat orașele cele mai însemnate ale Macedoniei Ueskuebul, Monastirul și chiar și marele port și centru comercial de lângă mare, care-i Saloncul.

Se poate spune că mișcarea s'a hrănit ca Făt-frumos din laptele mamei sale, din marile idei de libertate și constituționalism și a crescut într'o zi cât alții într'un an. Și iată că în câteva zile după nașterea ei, ea

FOIȚA »TRIBUNEI«.

In goana trenului.

— Schiță. —

De Horia Petra-Petrescu.

E nepus de interesant să urmărești frânturi de conversație. De câte ori mi se dă ocazie o fac: când mă plimb prin grădinile publice, când sunt în tramway, când mânănc în restaurant. Prinzi ca un fotograf pe placă conturile caracterelor omenești, te îndrepti mai apoi cu pași mai grăbiți sau mai înceți, după cum îți e firea, spre camera ta obscură — care în cazul nostru este masa de scris — și desvolți; clatni vasele, speli păcatele, cureți bunătățile, le mai dai câte un duș și — mai apoi — retușezi cu penelul tău maeștru (dacă e maeștru) un nas mai strâmb, un ochi mai căscat, o gură mai guralivă sau așezi în butoniera eroului tău câte o floare, ca să aibă ce mirosi celitorul din lucrarea ta.

E ceva din curiozitatea bucătăresei mele în obiceiul acesta. Nici ea nu se poate stăpâni să nu asculte prin gaura cheii. Numai că gaura cheii mele este mai mare, cât un vagon, cât o stradă, cât o teretenie de oraș. Dar dacă aplicăm cu »grăuntele sării« — cum zice latinul — obiceiul acesta la bucătăreasa mea, să fim sinceri; Victor Hugo și Wolfgang von Goethe și Eugen Sue și — înșirați pe cine doriți D-Voastră — n'au avut chiar același obicei, numai în măsură mai mare, mai pronunțată, mai ingenioasă?

Cred că o să-mi iertați introducerea aceasta,

dacă a fost prea lungă în proporție cu ceea ce am să vă povestesc

Vinerea trecută călătoream spre Budapesta. Mă așteptau acolo o mulțime de anarhiști ca să înghetăm un complot împotriva camerei ungare (rog pe zețar să bage de samă și să nu lipărească, greșit: compot!)

Respiram deci aerul înbalsamat al Ungariei fericite, deși numai înbalsamat nu se putea numi aerul din vagonul meu — dar, nu îți-e iertat să protestezi: în Ungaria numai aer »patriotic« sănătos poate să existe. De duci mâna la nas te-ai topit: infunzi pușcăria.

Cum steteam în vagon și n'aveam altă ceva de făcut mă uitam la o damă frumoasă, care și da aiere, de credea că e din familia arhimilionarului Vanderbild. Dar n'am avut noroc. — Dulcinea mea s'a dat jos în curând din vagon, ducându-și calabalicul cu mare greu, căci am încurcat-o și eu cu ajutorul meu. (Voiam să prelungesc cât mai mult petrecerea ei în preajma mea.)

Rămăsesem singurel cuc. Ce era să mă fac? Am deschis mersul trenurilor și am început să frunzăresc prin el: Kis-Kun-Lacz-há-za, Pest-Pilis-Solt Kis-Kun, Ma-ros-Vá-sár-hely, Tö-rök Szent-Mi-klós . . . Asta îmi medicamentul cel mai bun pentru somn. Am să cer patentă în toate statele europene și am să le fac concurență la cuțite tuturor fabricanților, cari vreau să falsifice pe Morfeu.

De altfel mi-a venit altă idee: Cum de n'au ajuns filologii și istoricii la hipoteza că Chinezii și Japonezii sunt frați de cruce cu Ungurii?

Ciudat de tot! Am să scriu lui Vámbéry o scrisoare, în care o să-i descoper frământările creierului meu.

Deși ingenioasele mele planuri nu erau de disprețuit, oboseala și țacănitul ritmic al vagoanelor, cari alergau, mi-au adus un somn ușor pe pleoape.

Abea ațipisem nițel, când am fost trezit brusc. Ușa vagonului s'a dat la oparte și în pervazul ei apără un domn cât toate zilele. Cel puțin așa mi se părea cu ochii mei somnuroși.

Conducătorul alerga pe afară și striga din barierele inimii: »Czegled«.

Era țignit, nu-i vorbă. Eu dau să întind un picior: îmi amortise. Domnul de lângă mine, căci se întinsese comod în fotoliu, își potrivea cravata și se ștergea de praf cu batista, care mirosea a — ei, mi dădeam osteneala să aflu felul mirosului, dar nu-l prea găseam.

Nu trece mult și mai apare încă unul în vagon.

»Jó estét, barátom, hát, hova, hova?»

— »Budapestre...»

(Bună seara prietene, da unde, unde?)

— La Budapesta!«)

Eu mă uit somnoros la amândoi. Vorbesc ca și când ar fi la ei acasă. De aș fi mai sancvinic, le-aș răspunde eu.

S'au așezat amândoi, și-au deschis tabacherele pline de țigări Trabuco și au început să fumeze ca din niște urloaie americane.

Cine naiba m'a pus să iau vagon pentru fumători!

Dar tot n'am regretat-o.

Mi-s'a deșteptat talentul, de care vă povestisem la început, ceva din spiritul lui Sherlock Holmes.

s'a învânoșit atât de mult, încât a răpus bălaurul al absolutismului corupt și putred.

Constituția turcească.

O telegramă din Constantinopole anunță că sultanul cedând voinței poporului, a ordonat, ca constituția din 1876, care din anumite cauze fusese suspendată, să se introducă iarăși. Orașul în semn de bucurie a arborat steaguri. Stradele au un aspect sărbătoresc.

La ministerul de externe din Franța a sosit o telegramă din Salonic, în care se spune că cinci mil de albaștri cer constituția. Poporul cutreeră stradele strigând:

— Trăiască libertatea!

— Trăiască constituția.

Se speră că constituția se va proclama de jă azi.

Conform informațiilor oficiale ale ziarelor turcești, marele vizir le-a trimis autorităților din provincie telegrame, vestindu-le convocarea parlamentului.

Sultanul a lăsat o iradeauă de convocare pe baza unui statut și regulament parlamentar stabilit de el. E nădejde ca în urma acestei ordonanțe să faceteze mișcarea revoluționară.

Mișcarea se extinde.

Ochrida, 24 Iulie. — Maiorul Ejub-bey, ocupând arsenalul militar, a împărțit cetel sale constituționale din 50 de soldați și 1000 de bașbozuci, o mie de puști Mauser și 500 de lăzi cu muniții și proclamându-se pe sine, și pe ai săi de turci tineri s'a retras între munți. Maiorul Ejub va rămânea de ocazională între munți, mai târziu însă se va uni cu răsculații din Rezna.

Pașa Ozman prizonier.

Constantinopole, 24 Iulie. — Veștile sosite din Monastir spun, că belul Niazzi a pătruns în Monastir și fără vărsare de sânge l-a prins pe pașa Osman și l-a luat cu sine. Amănunte încă n'au sosit. Orașul pare destul de liniștit.

Memorandul turcilor tineri.

Salonic, 24 Iulie. Se știe, că partidul turcilor tineri a predat azi la amezai memorandumul reprezentanților de aici al puterilor europene. Svonul acesta încă nu s'a confirmat.

Puterile și revoluția.

Roma, 24 Iulie. Svonul, după care două puteri europene ar fi provocat Poarta, să suprimă răscoala soldaților din Macedonia, că la din contră ar fi nevoie de intervenția puterilor europene, e absolut fără temei. La un astfel de pas încă nu s'a gândit nimeni. E fapt însă, că din cele trei

vilaete macedonene sosesc știri din ce în ce mai neliniștitoare. În cazul de față nu e vorba de o răscoală din pricina soldelor, de cari erau dese mai de mult în armata turcească, deoarece acum soldații își primesc solda regulat și la timp. Mișcările sunt de natură politică și ținesc înființarea unui regim militar, ceea ce dacă ar reuși, s'ar introduce un despotism fără de frâu în țară. Puterile însă tocmai pentru aceasta vor da tot sprijinul lor Porții întru ducerea la îndeplinire a măsurilor pentru suprimarea curentului. Și numai dacă aceste măsuri vor fi insuficiente, vor hotărî puterile mijloacele de intervenție.

Marele vizir Said-Pașa.

Un diplomat turc, care îl cunoaște de aproape pe marele vizir Said-Pașa, numit alaltăieri șef al guvernului turcesc, a zis, că se înșală cine crede despre el că ar fi prietenul reformelor. Ci dimpotrivă Said-Pașa e un înșefit aderent al idealurilor turcești vechi și dorește reconstruirea granițelor vechi ale imperiului otoman.

Senzații noi.

Belgrad, 24 Iulie. Vești sosite dela graniță spun că în Usakueb și Bitolla partidul pan-turcilor a pus mâna pe armată. Funcționarii civili peste tot locul și mai cu seamă cei din vilaetul Cosova se dau de partea turcilor tineri. Valiul din Bitolla a fost constrins de turcii tineri să se retragă între munți. Turcii tineri fraternizează cu locuitorii creștini și peste tot locul vestesc deplina și egală îndreptățire. Arnauții s'au unit și ei cu turcii tineri. Răscoala reușește pretutindeni.

Ținuta Rusiei.

Petersburg, 24 Iulie. — Cabinetul de externe rămâne în expectativă față de mișcările nouilor turci, neluând încă dumerit cu privire la intensitatea și însemnătatea lor. Părerea generală e, că mișcarea va iarăși mult chestiona reformelor.

Noua constituție.

Constituția proclamată de sultanul Abdul-Hamid, e cea citită de el la suirea sa pe tron în 1876, dar pe care o retrăsese în curând.

Iată liniamentele ei generale:

Impărăția otomană e indivisibilă. Sultanul ca cel dintâiu Calif al supușilor săi otomani e nerăspunzător și inviolabil. Are aceleași prerogative ca domnitorii Apusului. Supușii împărăției se vor numi fără excepție *otomani*. Libertatea personală li-e invio-

labilă și asigurată în lege. Religia statului e cea *islamică*, dar celelalte confesiuni se pot profesa neîmpiedecate și drepturile bisericilor sunt garantate. Constituția nu împromută instituțiilor statului *caracterul teocratic*. Libertatea de presă, libertatea de întrunire și asociare, dreptul de a petiționa la parlament, libertatea învățământului, egalitatea înaintea legilor, drepturi și datorințe egale față de patrie, îndreptățire egală la împlinirea funcțiilor de stat, — nefăcându-se deosebire de confesiune, sistem de dare just și egal, apărarea proprietății — toate se garantează în constituție.

Consiliul de ministri se constituie sub șefia marelui vizir. Fiecare ministru e răspunzător de resortul său, camera îl poate pune sub acuză și în acest caz va judeca o judecătorie supremă. În cazul dacă camera dă vot de neîncredere guvernului, sultanul ori va numi alt guvern ori va dizolva camera (!). Parlamentul constă din două camere, din senat și camera deputaților și se întrunește în sesiune de patru luni la întâiu Noemvrie. Fiecare 100.000 de locuitori alege un deputat. Mandatul exclude alte ocupațiuni, e incompatibil cu funcțiunile de stat. Ciclul parlamentar e de patru ani. Deputații sunt imuni.

Constituția mai cuprinde toate dispozițiunile constituționale după analogia constituțiilor din Apus.

Din România.

DI C. Sandu-Aldea, diplomat al școlii centrale de agricultură și al academei agricole din Berlin, a fost numit directorul școlii centrale de agricultură și conferențiar la catedra de agricultură înființată din nou prin bugetul anului curent.

DI Aurel Candrea și-a inaugurat, la Universitatea din Iași, cursul liber de Istoria literaturii române.

A asistat DI dr. Bogdan, rectorul universității precum și un mare număr de studenți, din cari mulți bucovineni.

Am ciulit urechile ca să prind frânturi din conversație.

Unul venea din Kecskemét.

Omul ăsta de lângă mine nu-și obosea însă laringele strigând în casa țării — după cum ar trebui să o facă ori care ungur neaș el strigă — paremi-se — în bursa Kecskemétului prețul cerealelor. O meserie mult mai rentabilă.

— »Soacră-mea trage să moară«, îmi întrerupe tovarășul de lângă mine șirul gândurilor.

— »Biata«, ladaugă cel din fața lui și urmează: »Eră bătrână?«

— »Șaizeci-și-opt de ani«.

— »Ei. Atunci e cam explicabil«.

— »Dealfel, să-ți spun drept, m'am cam săturat de atâta chin. Nu voiă să moară cu nici un preț«.

Mă uit pe sub gene la vecinul, care vorbea. Nu-i pot vedea decât jumătate fața, partea dela nas până la bărbie și îmi iau ochii niște inele groase de aur, cu pietri scumpe. Gura îmi spune destul. Zimbește mulțumit ca și când ar zice: »Pe ce mai chilipir de avere o să pun mâna!«

Eu mă bucur că pot să pricep conversația. Am trăit trei ani de zile în Budapesta și o cunosc cum îmi cunosc vesta, în care port paralele. Acolo am învățat ungurește, așa, cârpind ici și colea.

De aceea nici nu pricepeam eu toate chițibușurile ungurești ale recoltei câmpurilor. Nu puteam face deosebire între rapiță și porumb, între grâu și ovăs, (slavă Domnului, n'am lipsă de el!) cu atât mai bine mă pricep însă când e vorba de cafeneaua Medicus sau cafeneaua New York.

După cum spun, a urmat o disertație întregă despre starea bursei agricole.

N'am luat notițe, căci nu mă interesează. Dar toate vorbele schimbate până acum au fost numai o mică introducere la ce aveă să urmeze: Dacă se întâlnesc doi români laolaltă a doua sau — mult — a treia vorbă trebuie să fie: Iorga. Ce aveau să povestească prietenii de lângă mine? De sigur politică. Vă puteți închipui ungur fără să facă politică?

Unul aveă în geamantanul de mână »Budapesti Hirlap«. Asta eră cel căruia îi murea soacra.

Celalalt aveă împăturate lucrurile în »A nap«, pe care o cunoaște și publicul nostru din cunetria cu »Adevărul« bucureștean.

Ascultați ce vorbeau stăpânii gazetelor. Sunt un simplu fonograf:

— »Cine mai citește în ziua de azi »Budapesti Hirlap!«

— »Cine? Ori care patriot«.

— »Cum? Patriot. Da, patriot«.

— »Mai las-o«.

— »Cum mai las-o?«

— »Firește, mai las-o. Cine nu știe cât plătește Budapesti Hirlap?!«

— »Cât?!«

— »Nici o ceapă degerată!«

— »Ei așa!«

— »Da. E venală«.

— »Ea și venală!«

— »Da, venală«.

— »Kossuth și Apponyi venali!«

— »Kossuth și Apponyi!«

— »Auzi D-Ta! Ce zici!«

— »Paușalate toate ca niște femei«.

— »Nu știi ce zici!«

— »Ba bine că nu!«

Amândoi își mărăiau ceva fără ca să se priceapă. Jacă pacostea! Cine i-a pus să se apuce de politică? Nu-i mai bun fânul și orzul și rapița?! Dar să ascultăm mai departe.

Cel din fața noastră se ridică nițel așezându-și paltonul mai bine, apoi urmează:

— »Sunt toți niște săcături!«

— »Săcături?...«

— »Da. Niște panglicari!...«

— »Kossuth și Apponyi și Lengyel și Werkerle... Cel de lângă mine nu mai poate.

— »Dacă ar spune-o un naționalist, haida de, dar D Ta?!«

— »Eu.«

Mă fac că dorm tun.

Nici nu mă iau ei în seamă, cum stau în penumbră.

Cel de lângă mine se răstește:

— »De ce faci politică, Die?!«

— »Nu fac politică, da 'mi dau părerea...«

— »Părerea? Apucă-te de alt ceva și nu-ți da părerea la asta, că nu te pricepi...«

— »Ba mă pricep. Poate mai bine ca Dta.«

— »Aș ? O să ajungi ministru mâne poimâne.

— »Mai știi!«

Credeam că se apucă de cap. Imi pregăteam picioarele să fie totdeauna gata de apărare. Dar au ieșit pentru o clipită din Schila și Caribdis.

— »Să începem altă vorbă, că văd că nu ne înțelegem,« urmă unul din ei mai domol. Era cel cu soacra.

Il venise o idee. S'a sculat, si-a desfăcut geamantanul de mână și a scos din el un pachetel

Francisc Iosif la Ischl.

Plecând la Ischl, împăratul a pus capăt serbărilor oficiale jubilar, la Viena, cel puțin până în mijlocul lui Septembrie epoca reîntoarcerii sale.

Ischl e o mică localitate în Salzkammergut, numire geografică acceptată în forma germană, de ghidurile pentru călătorie, și care se explică astfel: sările aflătoare prin regiunea aceea aparținneau altădată prințului, s'au într'alt fel zis, domeniul camerei, — casei suveranului; genul propriu limbii germane, ca și în limba greacă, a reunit într'un singur cuvânt, cei trei termeni: domeniu (gut) salină (salz) și cameră (kammer), de unde, Salzkammergut, pe care noi le-am fi numit simplu, sălzele ducale, căci prințul era, duce de Salzburg.

Această regiune, de altfel ca și aceea a Salzburgului, e mai puțin celebră pentru sursele sale, descoperite acum o sută de ani la Ischl, de un medic al curții, — decât prin lacurile sale și mările munți. Nu e de mirat dar, că familia imperială a ales-o ca reședință de vară. De aproape optzeci de ani, Ischl posedă villa imperială, și nu s' mai puțin de șasezeci de ani de când împăratul se duce acolo în fiecare vară, cu regularitatea ce caracteriză toate obiceiurile sale, pentru a locui dela 1 Iulie până la 1 Septembrie.

Terminologia ceremonialului austriac face scrupuloasă distincție între cele două expresii: petrecerea unui timp anumit și reședință, a cărui termen s'a luat după forma franceză.

Împăratul își are reședința la Hofburg; la Schönbrunn și la Ischl petrece un oarecare timp. Se discută, asupra Budapestei și Praga; chestiunea de a se și, dacă își are reședința sau petrece numai un timp anumit la Budapesta și Hradschin nu e fără o oarecare importanță efectivă, căci se confundă cu chestiunea foarte gravă a calificărilor constituționale a acestor două capitale.

În ceea ce privește Budapesta, iudoiala nu este imposibilă pentru că împăratul Austriei este regele încoronat al Ungariei, astfel că dreptul Budapestei este recunoscut sub formă egală cu al Vienei.

Cât privește Praga, dreptul istoric al episcopului regatului Boemiei nu este contestabil, dar împăratul Austriei este regele Boemiei tocmai prin acela că este împăratul Austriei fără a-și impune obligația de a se încoronă ca Rege al Hradschin.

Așa dar, tocmai prin faptul neregularității acestuia încă existentă, se poate zice că la Praga ca și la Ischl împăratul nu și are reședința, ci petrece numai un oarecare timp.

Viața împăratului la Ischl nu diferă de regulă sau obișnuit de cât printr'o ușurare relativă a treburilor și lucrurilor sale ca Șef de stat și printr'o reducere considerabilă a constrângerilor ceremonialului și etichetei.

Diminuarea lucrărilor nu este un arangement combinat special pentru împărat; ele rezultă din suspendarea generală a activității, căci în Austria toate odihnesc cu începere dela 1 Iulie până la 1 Septembrie! sunt vacanții pentru școli, ca și pentru administrații, ministere și deci prin consecință și aceea a monarhului.

Cât privește eticheta ea e simplificată prin viața cam ca la țară și prin îndepărtarea unui mare număr din personal, adică al aceluia, cari prin solitudinea lor pentru persoana monarhului, ori pentru Maiestatea tronului se transformă în persecutori nemiloși. Francisc Iosif intră și ese din villa lui, fără a trece prin mâinile nimănui; el își face liniștit plimbările în trăsura, fără a fi prea mult incomodat de oameni; se duce de vâncează singur, doar cu un guard după el; într'un cuvânt, el gustă fericirea de a trăi, aproape ca un simplu particular, fericire pe care nu o cunoaște în viața sa obișnuită, decât grație orelor matinale; sculat la patru ceasuri și jumătate dimineața, el își poate aparține lui însuși în vreme ce imperiul își sfârșește noaptea.

Petrecerea zilelor, la Ischl, de obicei e semnalată cu un oarecare număr de vizite, căci împăratului îi este mult mai plăcut a primi la Ischl decât la Viena, tocmai din cauza extremei simplificării a tuturor lucrurilor.

Suveranul străin, venit în vizită, sosește în gară, unde împăratul îl primește, ca un amic ce vine să facă o surpriză pe neașteptate; îl conduce în trăsura până la hotel; apoi schimb de vizite, de-jun sau d'neu familiar și mosafirul se reîntoarce fără a fi trecut prin sgomotul recepțiilor oficiale, a meselor și seratelor de gală, scutindu-l totodată și pe împărat.

În aceste condiții de comodă familiaritate împăratul a fost vizitat de Regele Angliei în anul din urmă, și va fi vizitat — și anul acesta.

Vizita regelui și reginei Spaniei este așteptată la Viena dela începutul toamnei.

Un incident neașteptat a survenit, Duminică trecută la Ischl, într'o reprezentație teatrală cea dintâi la care a asistat împăratul Francisc Iosif dela începutul vilgiaturii sale de vară.

Împăratul sosise dela începutul reprezentației, fără a se fi anunțat și artiștii de abia începuse să joace, când deodată scena și sala rămase în cel mai desăvârșit întunec. Lumina electrică, derajându-se, încetase de a mai funcționa.

Se aduse lămpi și lumânări și directorul teatrului se duse să prezinte scuzele sale împăratului, care luând lucrul în glumă, însă să fie condus până la trăsura, apoi luându-și seara bună dela director îi ură »noapte bună dar ceva mai luminoasă«.

La unsprezece ceasuri, electricitatea își făcî se apariția.

Mișcarea culturală.

— Convocare. Adunarea generală a despărțământului XXV Ludosul al asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român se convoacă în Mureș-Ludos pe ziua de 2 August st. n. 1908, pe lângă următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea ședinței prin preșidiu la 5 ore d. a. în localul designat spre acel scop.
2. Raport general despre activitatea comitetului dela ultima adunare generală.
3. Raportul casarului.
4. Alegerea unei comisii de 8 membri pentru încasarea taxelor dela membri vechi și pentru înscrierea de membri noi.
5. Alegerea unei comisii de alți 3 membri pentru examinarea raporturilor de sup p. 2 și 3.
6. Alte propuneri în interesul promovării scopurilor Asociațiunii și în specie a despărțământului nostru.
7. Raportul comisiei alese sub p. 4 și 5.
8. Alegerea biroului pe alți 3 ani.
9. Dispozițiuni pentru autentificarea procesului verbal al acestei adunări.
10. Încheierea adunării.

Iclenzel, la 20 Iulie st. n. 1908 Romul S. Orbean d rectorul desp. dr. Ioan Oltean secretar.

Din străinătate.

Intrevederi. Corespondentul din Berlin al ziarului »N. Fr. Pr.« află din izvor competent că e adevărată știrea despre o aproplată întâlnire între împăratul Germaniei și regele Angliei. Regele Eduard și a exprimat dorința unei atari întâlniri. Aceasta va avea loc în prima jumătate a lunii August. Până acum n'au fost fixate locul și durata întâlnirii.

În cercurile bine informate din Berlin se desminte avonul despre o întâlnire a președintelui Franței cu împăratul Germaniei, în apele Nordului, dar nu pare cu neputință ca în curând, cu

în formatul unei cutii de tutun de Pursicean. Ce să fie?

— »Nește «ilustrate,» esplică el pleoscând cu limba șiret.

— Li murea soacra și lui îi ardea de ilustrate!

Cum steteam tolănit, am putut să văd prea puțin. Ei însă se tăvăleau de răs. Ginerile scotea rând pe rând câte una și o »gustau« amândoi ca nește cartofori verși. Trăgeam și eu cu coada ochiului, cu toate că n'am fost la curtea reginei din Navarra. Zăream la lumina lămpii piciorușe îmbrăcate în tricot și balerine sprintene și alte mirozenii, cari făceau haz nespun prietiniilor inimici într'ale politice.

— Aaa!

— Ooo!

— Aaa!

Interjecții volapük.

— »Cine-i asta?»

— »N'o cunoști, Fédák Sári!»

— »A, bine zici.»

— »Măi, am văzut-o în Népszinház...»

— »Și?»

— »Strălucit. Strălucit.»

— »Măi bună ca Blaha Luiza?»

— »Blaha? Spanac!»

— »Spanac? Blaha? Ai văzut-o?»

— »Da am văzut-o!»

— »Vezi. E cea mai mare artistă!»

— »Cum cea mai mare?»

— »Cea mai mare din Europa.»

Eu steteam să cad de pe fotoliu, dar m'am ținut repede de razimătoare.

Ginerele tremură apăsând cu energie Europa întreagă, celalalt se ține de pânțele:

— »Europa zici?»

— »Și adecă nu e așa?»

— »Europa?»

— »Da!»

— »Nu te face de răs!»

— »De răs?»

— »Nu mă fac. Ba mai mult: găsești o trupă ca la Népszinház undeva?»

— »Ba bine că nu!»

— »Nu, nu găsești! Sigur nu! De o sută de ori nu!»

— »Nu te irită.»

— »Cum să nu mă irit, dacă vorbești așa? Cu Blaha și cu Népszinházul ne putem arăta ori unde, (înțelegi?) ori unde și'n Viena și'n Berlin, și'n Paris — oriunde.»

— »Lasă, am mai văzut și noi trupe.»

— »Atunci le-ai văzut prost, dragul meu.»

— »Avem și noi ochi, dragul meu...»

— »Dragul meu n'ai dreptate.»

— »Da alta. Ai fost la cabaret în Városliget?»

— »Nu.»

— »Să te duci.»

— »Dacă noiu avea timp.»

— »Să te duci de sigur.»

— »Ce e acolo?»

— »Minuni. Niște piese, mă, niște piese.»

— »Picante...»

— »Picante, da, și asta...»

— »Niște porcării franțuzești...»

— »Bine, sunt și de astea...»

— »Asta e arta ungurească?»

— »De ce nu?! Da le joacă cu șic.»

— »O fi.»

— »Ca nicăiri.»

— »Vino să te trag iară de mâncă.»

— »Nu, nu conced.»

— »Ei, lasă.»

— »Auzi, dacă ar spune o un naționalist așa mai zice, dar tocmai d-ta?!»

De așa fi avut sub mine perinele țiganului împărat mi-ar fi alunecat încă una sub masă.

— »În general nu pot pricepe pe unul, care nu se poate entuziasma de capitala noastră. Trebuie că e hăbăuc.»

— »Hăbăucul ăla sunt eu.»

— »Bine că recunoști.»

— »Dacă zici așa, atunci da...»

— »Ei bine, ce nu-ți place?»

— »N'avem nimic.»

— »Spui fleacuri.»

— »Toate sunt spoială!»

— »Basmă!»

— »Avem străzi frumoase — atât.»

— »Avem o capitală europeană.»

— »Europeană zău de tot.»

— »Avem palate.»

— »Da, avem.»

— »Avem teatre ca nicăiri.»

— »Și asta, ca nicăiri...»

— »— mai bune...»

— »Și?»

— »Muzee...»

— »Ce mai muzee? Alea-s muzee?»

— »Avem cafenele.»

— »A, da, cafenele avem.»

— »Avem viață de noapte.»

— »Avem.»

— »Avem orfee bune.»

— »Splendide.»

prilejul unui alt eveniment, să se poată manifesta bunele relații actuale dintre guvernul francez și cel german.

Telegrafia fără fir în Bulgaria. Guvernul bulgar e în tratative cu Marconi ca să înființeze la Varna o stație de telegrafie fără fir.

Aeroplane pentru serviciul de mărfuri și pasageri. Ziarul »Daily News« afiș din Boston că Charles Glidden, constructor de automobile, s'ar fi creat o companie intitulată »American Aerial Navigation Company« cu scopul de a construi îndată mari aeroplane destinate pentru serviciul de mărfuri și de pasageri. Compania crede că va putea în 18 luni să organizeze un serviciu regulat între Boston și Newyork.

Manevrele flotei engleze. Cercurile militare din străinătate se interesează foarte mult de manevrele ale flotei engleze.

La manevrele acestea luă parte 115 vase dintre cele mai de seamă din câte le posedă flota Mării Britanice.

Vasele engleze sunt înzestrate cu aparate de radio telegrafie. Prin sistemul acesta de telegrafie ele primesc ordine directe dela noul palat al amiralității.

Planul evoluțiilor flotei e ținut secret. Negreșit că faptul acesta dă naștere la diferite comentarii ce se fac în presa europeană asupra acestor manevre, navale, bazate îndeosebi pe un plan ce are în vedere în deosebi întâmpinarea dela distanță mai mare și cu mijloacele cele mai noul de spărare pe apă a unui atac din spate.

Anuarul liceului din Beiuș.

Anuarul începe cu o călduroasă cuvântare rostită de tînărul și muncitorul profesor dr. Const. Pavel în amintirea episcopului Sămui Vulcan.

Din mijlocul vremurilor mari de renaștere culturală a neamului nostru, Vulcan se înalță senin și împede, mângălat și slăvit de dreapta judecată a unui veac întreg și a veacurilor ce vor să vină — zice de Pavel.

Liceul a avut 15 profesori, toți români (afară de unul — știți care) dar e dureros că acei ce predau în cursul superior sunt siliți să predea unguerește. Aceasta l' o răni veșnic sângerândă care trebuie să ne doară pe toți și care nu se va închide până la *restitutio in integrum*.

În planul de învățământ al liceului nu găsim, ca la Brașov și Năsăud, limba franceză, și aten-

grația (în Brașov), firește cea românească, dar să nădăjduim că direcțiunea se va sili să împlinească aceste lipsuri atât de simțitoare.

Din planul general de ore remarcăm marea atențiune ce se dă limbii unguerești față de cea românească. Pe când limba românească e predată în cele 8 clase total în 18 ore, limba unguerească se cultivă în 29 de ore, deci cu 11 ore mai mult decât limba noastră. Nu credem că acest mare plus să fie impus de guvern, cel puțin în clasele de jos unde în clasa 1. și a 2. limba unguerească are câte 5 ore iar cea românească numai câte 3, iar în clasa 3. și a 4. unguerească în câte 4 respective 3 ore, iar românească abea în câte 2 ore. În clasele cursului superior limba românească are câte 2 ore pe săptămână, pe când cea unguerească totdeauna mai mult. Întrebăm, se poate oare preda literatura românească cu suficiență în 2 ore pe săptămână? Și oare nu s'ar putea schimba raportul acesta, sporind numărul de ore românești mai ales în cursul superior?

Dintre temele lucrărilor în scris ale elevilor, atât de însemnate pentru formarea dar și cu noșterea elevului, cele din clasa a șaptea, date de profesorul N. Fabian ne-au părut mai potrivite, pe când ceilalți profesori de cele mai multe ori nu au știut să facă din făgașul șablonului.

Societatea de lectură »Sămui Vulcan« al elevilor a desfășurat o activitate destul de intensă sub conducerea dl. prof. Dr. C. Pavel care spune despre ea:

»Și cu mândrie constatăm netăgăduit o mișcare de prefacere în bine, ce s'a pornit în sioul vieții societății noastre de lectură, care, în chipul și pe calea aceasta, iar și-a ocupat locul și rostul ce l-a avut pe vremuri, și pe care trebuie să-l albe în viața tinerimii gimnaziale.«

Dorim să fie într'adevăr așa.

Printre »notițele istorice din viața școlară a anului 1907/1908« găsim însă o ciudățenie neexplicabilă, iară ce se spune aici: Profesorul Radu Gedeon a scris mai mulți articoli literari și politici, ca și colaborator extern al ziarelor: »Ungaria«, »Aikotmány« și »Tiszántul«. Anuarul are aierul de-a spune asta ca un fel de mândrie.

Ei bine, să ne lerte onorata direcțiune, aceasta este prea mult. Să pui tu deasupra titlul de: »Activitatea literară a profesorilor« și nu al de înșurat sub el *nimic, absolut nimic* decât elucubrările zăpăcite și perfide ale lui Gedeon, nu simte oare direcțiunea, că asta e o mare și adâncă rușine, o rușine îndoită, căci mai întâi asta înseamnă că profesorii ceilalți, 14 la număr nu lucrează nimica și al doilea că tocmai un găgăuț

ca Gedeon trebuie să vie să-le solveze reputația.

Cerem într'adevăr încă odată scuzele direcțiunii care credem că nu-l complice la negliabilită colegului ei, dar nu socotește ea oare că era mai bine să fi aruncat vâitul tăcerii asupra acestui punct atât de negru și dureros al liceului, în loc de-a parăda fecoral cu »producțiunea« cerebrală a acestui inconștient.

Cerem totodată și scuzele cititorilor, că le-am făcut neplăcerea de a le aminti figura lui.

Rezultatul examenului de maturitate a fost mediocru. Dintre 42 elevi au fost răsplinși pe un an 4, pe Septembrie 4, au trecut cu »eminență« 3, cu »bine« 5, și »matur« simplu 26. Deci pușini foarte răi și pușini foarte buni.

La sfârșit o observație: Am doi să știu, cum se chiamă dl. medic al școalelor, căci în partea românească a anuarului dănsul e scris dr. Gh. Murășanu, iar în cea unguerească dr. Marosán Gy. (căci anuarul are din păcate și o parte unguerească, totuși mai explicabilă decât la anuarul liceului din Năsăud). De asemenea cum e bine Fildan sau Fildán, Dumbrava sau Dumbráva etc. în cele două texte?

Tot astfel să nu ne mirăm dacă elevii vor scrie și de aici înainte George în loc de Gheorghe, că vor zice și ei gimnaz (gimnaziu, și mai bine l'ceu) studii și tiner (la singular) pentru tînăr d-că în anuar se scrie astfel.

„Astra“ la Șimleu.

Comitetul aranjator al serbărilor din Șimleu ne roagă să publicăm următoarele:

Onorată Redacțiune,

Din păcate, se vede, suntem oameni cu o fire și mentalitate, cari nu dau dovezi de o maturitate suficientă. Sunt atât de multe păcatele noastre, s'au înfierat și se înfierază aproape zilnic, așa că nici o notă nouă nu mai putem aștepta pe acest teren.

Nu ne-am fi închipuit însă niciodată, că s'ar afi vre-un purtător de condeiu pus în slujba culturii noastre românești, cu atât mai puțin un colaborator intern sau extern al organului autorizat al partidului vorbim de »Lupta« național, care uitându-și de cea mai nobilă a sa îndatorire, să încerce, chiar acum în preajma serbărilor Astei, a arunca o lumină dubioasă asupra celor mai curate și altruiste intențiuni ale comitetului, care aranjează ace-

— »Avem școli minunate«.
— »Minunate«.
— »Avem universități...«
— »Strălucite, cu plagiatori berechet...«
— »Avem parlamentul cel mai frumos...«
— »De pe lume«.
— »Iți bați joc de mine?«
— Ba nu-mi bat joc de loc. Ai toată dreptatea«.
— »Mă iai în zeflema?«
— »Ba nici de cât«.
— »Atunci nu mai vorbim. Cu D-ta nu se discută«.

O tăcere mai îndelungată. Am noroc că mă pricep de minune să simulez horcăitul. Când eram mic imitam pe tata. După ce am mai crescut și mi spusesse tata: Lasă, are să vină timpul, când ai să horcăești și tu! nu credeam. Am dat însă de pacoste. Dar știu să mă și prefac. Darul acesta dumnezeiesc l-am pus de asădată în aplicare. Ca să vadă oamenii mei cât de pasiv sunt, am căscat a gură cât o vorbire obstructionistă și am început cu tonurile mele nasale de răsuna cupele pe lângă tot sgomotul roatelor de vagon: horrr, horrr, horrr. . . .

Prietinii se uitau și-și ziceau cu ochii: »Doarme tun!«
În sfârșit au început de nou.
— »Zău, nu te pricep. De ai fi naționalist, haida de...«

— »Ce-mi tot sicăi urechile cu naționalității tăi?«

Lasă-i în pace! Sunt și ei oameni...
— »Auzi, tu, tu vorbești așa?«
— »Eu...«

— »Ce biet de politică ai face tu, dacă ai ajunge ministru!«

— »Mai bună ca Apponyi!«

— »Așa zău!«

— »Zău mai bună«.

— »Le-ai da drumul la toți«.

— »Da, le-aș da, fiindcă sunt oameni și ei. De ce-i asmuți mereu? E o rușine pentru un neam ca al nostru«.

— »Da nu vezi că ne taie ei creanga de sub picioare?«

— »Nu văd«.

— »Ești chior«.

— »Ba nu-s chior, da văd și eu că vreau și ei să trăiască«.

— »Atunci ne-am dus dracului«.

— »Ba nu ne-am dus dracului. Da să nu mai umblăm așa cu ei«.

— »Poștește și mai vorbește cu ei!«

— »Vorbește cine și cum îi place«.

Un altul, care urmărea discuția din coridorul vagonului, deschide ușa și se răstește la împăciuitorul neamurilor Ungariei:

— »Să-ți fie rușine că vorbești așa! D-ta ești ungar?«

— »Ungur, slavă Domnului!«

— »Atunci de ce nu dai mâna cu ei?«

— »Mai știi?«

Nu se cunoșteau și totuși își aruncau priviri pline de ură.

— »Te pomenești că ești Vlad ori Vaida«.

— »Tot ce se poate«.

— »Spune-o în gura mare«.

— »N'o spun«.

— »De ce n'o spui?«

— »Fiindcă-s ungar și nu sunt trădător«.

— »Bravo, nu ești trădător«.

— »Da. La ai mei le-o spun, dar lor nu...«

Eu mă fac că-mi întind picioarele ca să simțesc dacă le mai am și scot un »Aaaa!« mântuitor.

Cei trei se uită la mine cu bănuială.

Se mai potolesc din ceartă. Nu s'au putut convinge de loc. Parcă sunt în parlamentul de pe țărmul Dunării, de care ne apropiem.

Un fluerat prelung. Am trecut de Rákos și ne pregătim să ne obicinuiim ochii pentru câțva timp cu gândacii fosforescenți, cari se plimbă ca niște licurici în apropierea Budapestei — tramwayele electrice înșesate de lume.

Mai avem mult câteva minute. Imi vine în minte că am un număr de gazetă, de când am plecat din Arad. O despătur și o las pe genunchi ca să se vadă lămurit titlul ei. Amândoi ungurii ceteșc — al treilea a plecat într'aceea — »Tribuna«

Se uită unul la altul uluiți.

I-am ascultat ce au povestit? Am dormit? Dar atunci de ce arăt gazeta atât de ostentativ? Să fie asta un »Mene, Tekel, Fares«? Un spion? Un trădător?!

Când să ne dăm jos din vagon, în gara luminată à giorno, alergă un funcționar în ruptul capului pe lângă vagonul nostru strigând numele de pe o telegramă:

»Feigenblatt Árpád! Feigenblatt Árpád!«

Ginerile de lângă mine sare în sus.

— »Aici! Aici! — apoi, către prietinel său:

— »Eram sigur. Aștept telegrama că mi-a murit soacra«.

Aprilie, 1908.

ste serbări de-o îndolă valoare pentru românii sălăjenii.

Cel mai slab cunoscător al stărilor noastre culturale, chiar neavând cunoștințe etnografice speciale, va admite, că aceste serbări sunt pentru noi de-o însemnătate, dacă nu epocală, fără îndolă de prima ordine. Sub influența dezastruoasă a unei culturi străine firei și sentimentelor noastre, răzleți și expuși la bariera nordostică a românismului, noi n'am avut norocul a primi în sânul nostru atîndardul sfînt al culturii și artel românești dela anul 1878, adevă de 30 de ani.

Fără a intra în discuțiune asupra multor neajunsuri de diferită natură cari s'au încuibat chiar și în sânul primei noastre instituțiuni de propagare națională — lucru absolut inadmisibil în presența celor mai mari sforțări depuse cu gândul de a pune la cale o manifestațiune românească, merită a desmorți și a ridică la viață acest nenorocit colț de românism — însem să protestăm cu toată hotărîrea în contra tuturor bănuellor înguste, nefondate și chiar naive, cari în să ducă în rălăcire pe toți ceie n'au o judecată independentă și astfel să compromită în fașe orice început de acțiune de desob're culturală.

Nimic mai ușor decât a aruncă vorbe nesocotite, de-a bagateliză o muncă cinstită înainte de a fi avut prilej a o cunoaște și a o aprecia. Și cu durere constatăm, că vechiul nostru obicei de-a cări împotriva ori căror încercări de bine, se menține în plină floare.

Suntem însă siguri, că oamenii cinștii și ne-preocupați nu se vor lăsă influențați de articolașele cutărul Informator nechemat, care e în imposibilitate a și da seama de importanța momentului, ci își vor și implini întreagă datoria de români.

Cât privește monografia Sălăjului, fie încredințat binevoitorul ei critic, că și în Șimleu se găseșc oameni, cari știu să și dea seama, că monografia unui comitat nu se poate scrie în 2—3 luni, ci formănd 23 tomuri mari, ea va fi rezultatul unei munci de ani de zile. Și dacă totuș s'a compus această monografie (care de fapt e numai o schiță, dupăcum se va convinge și *d lat*, chiar din însuși titlul lucrării) într'un timp atât de scurt, munca este exactă, conștientă și dacă vom spune și modalitatea requirării datelor: trimiterea de chestionare la toți preoșii, cercetarea diferitelor arhive, consultarea deosebitelor opere privitoare la această materie, multele călătorii în comitat, pentru adunarea datelor și a fotografiilor necesare și pentru a cunoaște poporul din nemijlocită intuiție, și dacă nu vom uita, că însuși aranjarea și tipărirea unei materii atât de extinsă nu este chiar lucrul cel mai lesnicios, — credem că calificativul întâmplător de muncă *uriasă* este cea mai mică vină ce ni-se poate aduce din partea unui ziar care nici idele nu și face despre sacrificiile și greutatele materiale și fizice ce am depus pentru realizarea unei idei noi, care este modestul început al unei mari opere etnografice a noastre.

Iar numele autorilor l-am retăcut, pentru că ni-se părea că numirea lor este de-o malmă importantă și s'a făcut mai ales pentru a evita acel pretins »Bum, bum!« țigoveș, pe care ni-l atribuie cu multă malicie ovrețul paznic din Budapesta al intereselor noastre publice. Că ne permitem a anunța adunarea generală a Astrel, programul serbărilor locale, precum și această schiță monografică a comitatului — o inovație întâmplată cu atăta bunăvoință, când ea s'armana încă nici n'a văzut lumina zilei — numai un corespondent al »Luptei« poate găsi că este reclam de bălci. Ori poate ar fi mai potrivit să tăcem ca peștii, iar publicul românesc să nu prindă nici de veste că în Șimleu se fac pregătiri pentru serbări de cari nu s'au mai văzut niciodată în

părțile acestea! Ne-am obliga la această tăcere atunci, când organul despre care aveam cele mai bune convingeri, ne-ar face la rândul său altă propagandă, decât cum am avut durerea să cetim.

Așa se servesc prin presă nzuințele de deșeptare și creștere a masselor? Aceasta este urea în cuget și simțiri, aceasta este solidaritatea pe care a voit să inaugureze »Lupta«, propunând un congres al pressei ciscar patine?

E regretabil!

Șimleu, 24 Iulie n. 1908.

Comitetul aranjator.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 25 Iulie n. 1908.

Cursurile din Văleni de munte.

Ziarul »Budapesti Hirlap« în fruntea numărului său de azi scrie un articol despre cursurile universitare de vacanțe din alte țări. Incepe prin a da târcoale până prin America, unde aceste cursuri înfloresc mai ales în Statele Unite. Arată însemnătatea acestor cursuri pentru cultura națională, dar numai ca să se poată năpusti asupra cursurilor dela Vălenii de munte. Spune că pentru prelecțiunile de literatură și istorie românească s'a angajat dnul Iorga. Pentru »B. H.« savantul nostru de renume european e »reprezentantul celui mai extrem șovinism românesc, atât în politică, cât și în știință«. »Scrierile și vorbirile sale băjbăie de idei dacoromaniste și fraze pline de ură la adresa maghiarilor«.

Semnaleză prejudeicia ce va rezulta din cursurile dela Văleni, că vezi doamne cărturarii noștri, cari le vor cercetă, își vor »invenina« sufletul prin cunoștințele câștigate acolo.

»Ce să faceu însă — se întreabă arhișovinista — întru paralizarea influențelor poglobitoare ale cursurilor universitare dela Văleni? Să constrângem pe cale diplomatică ministerul de instrucțiune român ca să desînțeze prelecțiunile? Să-i oprim pe învățătorii, profesorii și universitarii români de a participa? Și să pedepsim aspru pe cei cari împotriva opreștelor vor luă parte la cursuri? Nu. Ci chiar dac'am putea luă asemenea măsuri nu ni este iertat să le luăm, deoarece a întrebuița mijloace de constrângere în chestiuni spirituale nu numai că e barbare ce nu se uneste cu principiile spirituale și morale de azi ale Europei, ci sunt fără scop, primejdioase chiar«.

Aici cloșca imperialismului cărăie a pagubă. O doare că de data asta nu și poate înfige ghiarele în noi. Dar totuși ca să se consoleze găsește modalitatea pentru paralizarea »prejudeicii«. Guvernul să ia concurența cu România. Să înființeze și în Ungaria universități de vară. Facă. Pe toate piscurile din Tatra câte una. Noi simțim însă viu muștrarea ce ne-o face dl Iorga pentru neparticiparea cărturarilor noștri la Văleni. Pentru noi România și în special cursurile dela Văleni ar trebui să fie »Mecca românească«.

— Școlarii slovaci. Cetim în ziarul »Narodne Noviny«: Am lansat concurs pentru cea mai bună carte de cetire slovacă. Nu de una, ci de 10 astfel de cărți avem nevoie. Pe copiii noștri nu-i învăță nimeni să cetească. Din grădinile de copii și din școalele elementare ies *analfabeți*. Am întâlnit pe valea dela Trencin un păstoraș (păzeă caprele pe malurile Vagului, râul slovac) și ne-a recitat dela început până la sfârșit »Szózat«-ul și »Isten áld meg a magyart«. Adevărat că ciocul lui slovac

pronunță cuvintele de nici nu se puteau recunoaște. Dar totuși! Când l-am întrebat că înțelege oare ce spune, ni-a spus că nu pricepe nici un cuvânt. Ungurește mai știa scrie, dar slovacăște nu știa deja nici scrie, nici ceti, — eră curat analfabet. Nu pricepea ceace putea ceti, și nu putea ceti ceace ar fi putut pricepe.

Ziarele maghiare huzuresc de bucurie. E minciună — scriu ele — că băiatul n'ar înțelege imnul maghiar, căci el înțelege prea bine și se însuflește chiar, dând roata țiganului de dragul ungarilor pe malul Vagului... Cine știe de nu vor învăța și caprele să behăiască cadența deliciosului imn.

— Comitetul Reuniunii învățătorilor din dieceza Aradului s'a întrunit azi în Arad sub prezidenția dlui Iosif Moldovan pentru a stabili definitiv programul de două zile al adunării generale ce se va ține în M. Radna la 9 și 10 August a. c.

— Iubileul »Voinței Naționale«. »Voința Națională« a implinit douăzeci și cinci de ani dela întemeierea ei. Cu prilejul acesta vrednicul confrate din București publică un număr festiv, împodobit în frunte cu potretele lui Ioan Brătianu și Dimitrie Sturdza, al șefului de-atunci și al celui de azi al partidului liberal din România.

Comitetul conducător al ziarului s'a alcătuit din dnii Eugen Stătescu, An. Stolojan, Em. Porumbaru și C. F. Robescu. Conducerea efectivă a ziarului au avut-o acești doi fruntași politici din urmă.

Primul număr al »Voinței Naționale« a apărut la 10 Iulie 1884. Confratele nostru își amintește cu deosebită căldură de regretatul Gogu Cantacuzino care, cum se spune în numărul jubilar, dacă n'a fost întemeietorul ei, a făcut cele mai mari jertfe pentru dânsa și a statornicit aci norme de conducere cu atât mai puternice, cu cât le-a pecetluit zilnic cu cuvântul și cu fapta.

Noul comitet de redacție, după moartea lui G. Cantacuzino se compune în felul următor:

După moartea lui George C. Cantacuzino s'a instituit din nou un comitet de redacțiune al ziarului, compus, între alții, din dnii Eugeniu Carada, I. G. Bibicescu, C. Nacu, Dim. Protopopescu; s'a răscumpărat dela moștenitori tipografia; însărcinat cu afacerile ziarului a figurat dl N. P. Isnovici, iar prim redactor a fos dl Al. Hodoș.

La 7 Iulie 1903, direcțiunea ziarului a fost luată pentru scurt timp de dl Vintilă I. Brătianu. D-se, secundat de dl C. Banu, profesor și deputat, actualmente unul din directorii »Viitorului«, a introdus o mulțime de îmbunătățiri atât din punctul de vedere redacțional, cât și tehnic.

Noi cari cunoaștem anevoințele și neajunsurile muncii de gazetari, suntem poate mai mult decât ori cine în situație de a aprecia deplin munca confrăților noștri și, uitând pe o clipă suferințele și durerile noastre, înfrățim sincera noastră bucurie cu bucuria confrăților noștri, urîndu-le viață îndelungată și puteri mereu înoite pentru a și putea implini datoria grea de reprezentanți și formatori ai opiniei publice!

— Postul de secretar consistorial în Oradea mare vacant. Fosta oficială a Diecesei, »Biserica și școala« publică un concurs pentru implinirea postului de secretar la Consistorul din Oradea mare. Retribuțiunea este 2900 cor. și drept de pensiuie. Recurenții trebuie să fie absolvenți ai facultății juridice ori a celei de litere, să mai aibă examen de cvalificațiune preotească și pe de-asupra să dovedească ce activitate pu-

bilcă a dezvoltat până acum, prin lucrări literare ori pe terenul școlar sau administrativ.

Pentru o plată așa bună, nici nu se cere mult.

— **Serbările dela Șimleu** — scrie *Gazeta de Duminecă*, — promit a fi cât se poate de frumoase. Deja de pe acum și a anunțat participarea foarte mult public românesc. În special ar fi de dorit, ca întreg publicul inteligent din Sălaj, Sătmar și Maramurăș să participe la aceste serbări, cari vor fi în tot cazul o manifestațiune culturală foarte rară în părțile noastre.

Atâta piesă teatrală și concertul cât și expoziția etnografică și petrecerea populară vor oferi spectacole de felul cărora n'au mai fost pela noi.

Doamnele și domnișoarele sunt rugate a se prezenta în costume naționale.

— **Patrioți cu orice preț.** Ce le pasă »patrioților« neșiri dacă dovedesc lipsă de tact, numai patrioți să fie. Noul comandant al corpului de armată din Timișoara, mareșalul Liborius Frank a adresat între alte orașe și municipiul de Dobrița un reascript oficial, încununându-l de numirea sa ca comandant al acestui corp de armată și rugându-l de a-i da tot sprijinul. Adresa este firește mai mult o formalitate, dar clemarii și casarii din Dobrița au ținut să-și afirme patriotismul și aici. Consiliul comunal a răspuns dlui mareșal că i va acorda concursul numai întrucât activitatea lui va fi spre binele patriei.

Firește, în caz de controversă, mareșalul va trebui să se adreseze tot consiliului comunal din Dobrița competent de a stabili unde începe »binele patriei«.

— **Necrolog. Moise Meșes,** notar cercual în penanțon și proprietar a decedat în Bucurden vînoasă în vîrstă de 55 ani. A fost înmormîntat ieri în cimitriul gr. cat., de acolo.

— **Cornelia Au ora Trif,** măritată Lasio, soția preotului din Fegernic a decedat.

— **Ioan Maxim,** paroh gr. or. în Ighiu, în 22 Iulie a. c. a trecut la cele eterne, în etate de 66 ani și în al 39-lea al preoției. A fost înmormîntat ieri în 24 Iulie în cimitriul bisericii gr. or. din Ighiu.

— **O nuntă șvăbească.** Vreți probe nouă despre cunoscuta poftă de mâncare a neamului? (Deși poate veți zice că sunt de prisos). Iată una: Fiul primarului din comuna șvăbească Palanka (comit Bacica) Sebastian Busch a serbat dăruie nunta cu fata sub-primarului Ioh. Schörl. Iată ce hectarabe s'au făcut pentru »sătura« pe cei 340 de nuntași (între cari multe persoane din »elita« comunei și din prejur.) S'au mîncat o vacă întreagă, șase viței, trei porci, 48 de găști, 60 de găini, 2 oi, 25 kgr. de poște, 30 de pînă, (bine înțeles de proporții — șvăbești), 25 de colaci, 64 de cozonaci, 22 de torte, 600 de farfurii de prăjitură (pentru prăjituri s'au întrebuințat 1500 de ouă, 25 de kgr. de unt, 7 căpățîni de zahăr, 20 kgr. de zahăr pisat, 4 saci de făină) articole de băcănie de 300 de coroane, 30 de litri de compot, 6 coșnițe de salată, 14 kgr. de cafea, 10 hl. de vin, 6 butoaie mari de bere, 70 de sticle de bere, 1000 de sifon și o jumătate de litru de rachiu.

Acuma înțelegem abea pentru ce, poate, mișcarea națională la șvabi prinde teren atât de târziu.

— **O grindină minunată.** Episcopul de Frejus (Franța) a numit o comisiune de anchetă pentru a cerceta un fapt minunat care s'ar fi petrecut în 2 Iulie. În ziua aceea nu departe de satul Bagnols, departamentul Bar, trei muncitori, Denis Blanc, Paul Roubaud și Felix Abeille erau locmai afară pe câmp când o grindină torențială se abătuse asupra ținutului, cu bucați de ghiță cât o nucă. Muncitorul Abeille ridică una din ele și zări în interiorul ei un chip de femeie de o mare frumusețe.

Cei trei muncitori cercetară bucata de grindină și fură încredințați că icoana dinlăuntru e chipul micii preciste. Se vede o coroană, un văl alb pe cap, un brâu, mâinile erau întinse ca spre binecuvîntare. Muncitorii spun că au privit icoana timp de 15 minute, dar ghița se topi în mâinile lui Roubaud.

Faptul acesta a fost contrasemnat într'un proces verbal și supus autorității diecezane. Cel trei muncitori poștii de comisiunea episcopală povestiră faptul al cărui martori au fost și și-l înțărîră cu jurămîntul lor.

— **Nenorocire presimțită.** Ziarul »Villoruk« din București scrie următoarele: »Luni dimineața femela Madelena Adamescu, de 95 ani, domiciliată în strada Sălcilor nr. 12 bis, își exprimă dorința către o nepoată a ei, la care locuia, că ar voi să se ducă în biserica Bărăței. Înainte de a pleca la biserică, nefelegta bătrână povestii tuturor, că a visat ceva groznic și că trebuie negreșit să se ducă la biserică. Dorința bătrânei, care se vede, că presimțea un deznădămînt fatal, fu satisfăcută. Madalena făcu rugăciuni înainte aliarului și defă și peotului un acfist. După terminarea serviciului divin bătrâna voind să plece spre casă, se urcă în trăsură cu nr. 419. În piața sf. George, trăsura din cauza iuței nebuine, se resturnă. Bătrâna fu cilitată în picioare de cel, apoi întră sub roțile trăsorei, care-i rupse coastele. Brjarul, văzând necrocirea pe care o cauzase, în lo: să oprească trăsura, dete puternic lovituri de bice cailor, făcîndu-se nevăzută. Un domn Gheorghiu din strada Cometa nr. 88 urcă într'o trăsura vicima pe care o transportă la domiciliul ei. Cu toate ajutoarele date, bătrâna sucombă în groznică durere, din cauza loviturilor suferitee.

— **Balonul Zeppelin.** Peste 10 zile balonul contelui Zeppelin va fi complectamente restaurat și pus în stare de a funcționa.

Actualmente numeroși lucrători lucrează la repararea balonului. Un metru cub de gaz costă peste 60 bani, așa că umplerea balonului care are o capacitate de 12.000 meștri cubi, costă peste 7200 mărci.

Motorul are nevoie de 60 litri de benzină pe oră, ceea ce costă 30 mărci ora.

— **Ciarșă în Capolnoc Mănăstur.** La petrecerea aranjată de tinerii academici români în 19 Iulie, aranjatorii pentru a sistă scandalul, au trebuit să cedeze stăruințelor unui »solgăbirau« (Ce căută »solgăbirău« acolo? De ce a fost lavlat? N. red.) și să tolereze ciarșăul. Tinerii români n'au luat înă nici unul parte la dans, afară de un nevoiaș de cleric, cu numele Mureșan Patricu (Ce păcat pentru numele acesta românesc! N. R.) fiul preotului gr. cat. din Pribilești, care se luase la intrăcere cu solgăbirăul. Din care asemnar o fi ieșit tipul?

— **Concert sub cerul Mber.** Oaspeții băilor dela Karlsbad au avut parte de-o distracție artistică neașteptată. În cel mai favorit loc de plimbare, unde în orele inserării se plimbă tăcut oaspeții doritori de liniște, într'un blând amurg de vară, se narișă ca din senin o voce dulce pătrunzătoare. Părea că isvorește din sferele senine ale nopții, revărsându-și trilarile ei clare peste lumea adăncită în visare. Era glas de femee ce pătrundea din geamul unei vile, însoțită de acordul mulcom al clapelor de pian. Era melodia românei engleze cunoscută, care începe cu cuvintele *Home sweet home*. (Casa mea, dulcea mea casă). Trecătorii sopleau uimiți: aceasta e Adelina Patti, cântecul iubit al privighitoarei svedeze. Cântăreața de renume universal, pe care de mult nu au auzit-o iubitorii de concerte, într'adevăr se află de prezent la Karlsbad cu soțul ei baronul de Cederström. Publicul din parc se spori cu încetul atât de mult încât cei din vilă nu puteau să nu observe aglomerația. Baronul de Cederström a ieșit pe balcon, dar s'a retras îndată. Urmă în curând o surprindere. Peste câteva clipe a ieșit iar pe balcon, dar de data asta împreună cu soția sa, Adelina Patti. Artistica privia cercetător publicul, apoi, fără să stea mult la îndoială, începu să cânte, de data asta sub cerul blîer, cântecul ei favorit *Home, sweet home*. Lumea asculta cu respirația oprită cântecul plin de vrajă, glasul minunat al marei artiste. Când s'au topit în noapte și cele de pe urmă accente, bărbații din public și-au ridicat pălăriile tăcuți, iar damele s'au înclinat într'un ușor compliment de mulțumire. Adelina Patti s'a retras apoi salutînd cu un compliment amabil de pe balcon.

— **Miss Elkins va fi ducesă de Abruzzi.** »Gazetta di Torino« primește din Roma următoarea telegramă: »Vă pot asigura în modul cel mai formal că mariajul ducelui de Abruzzi va avea loc cu siguranță în jumătatea a doua a lunii lui Noemvrie. Îndatîce se vor sfârși marile manevre navale, ducele va plecă în America, pentru a regula ultimele amănunte cu familia logodnicului sale, apoi va veni anunțul oficial al cununiei.

— **Logodnă.** Eugenia Ilies și Ilariu Moldovan fidanțați. Blaj, Iulie 1908. Băla.

— **Mari ploie în Boemia.** Se telegrafiază din Franzesbad că în toată Boemia de nord ploile au pricinuit pagube enorme prin sate.

Satul Vildstela este complect inundat. Cinci-zeci de familii sunt fără adăpost și stau sub cerul liber în ploaia care cade torențială.

— **Vas bulgăresc împotmolit pe Dunăre.** Joi după amiază, vasul »Keraja« din flota bulgară, făcînd manevră prin fața portului Ruscluk și mergînd cu mare viteză, a dat peste un banc de nisip și s'a împotmolit.

Cu toate eforturile echipajului, a fost peste puțină de a despotmoli vasul.

Seara, echipajul a fost silit să plece de pe vas cu bărcile, lăsînd numai o gardă pe vapor.

Pe la orele 9 seara vaporul românesc »T. Măgurele« a venit în ajutorul vasului bulgăresc și după o muncă de mai bine de o oră și jumătate, vaporul a fost despotmolit.

Majorul bulgar Ivanovic, comandantul diviziei de Dunăre, care se afla pe vapor, a mulțumit în persoană căpitanului vaporului românesc.

Vaporul s'a suferit avarii mari.

— **Artist și miliardar.** Cu prilejul căsătoriei d-rei Wanderbilt un ziar american a povestit următoarea anecdotă nostimă care a făcut ocolul Europei.

Un tînăr violnîst, foarte tolenat și foarte iubit, fusese invitat la Wanderbilt la masă și într'un elan de admirație miliardarul l-a spus:

— Ce fericit ași fi dacă ași putea și eu o clipă să simt emoția pe care o simți dumneata, artist deaivărsit, atunci când pe coardă îți moare ultimul sunet al unui cântec și zeci de mii de oameni se ridică să te aclame.

Artistul zămbi și i răspunse:

— Cît de fericit ași fi și eu să flu măcar o clipă miliardar și să pot simți acea mulțumire sufletescă pe care trebuie s'o simtă un om bogat când răspîtește atîi cît merită talentul unui artist.

— **Cum invită sultanul la masă?** Se aude și se celeşte prin jurnale că sultanul invită cutare și cutare personaj la masă, și lumea crede că invitații stau la Pađisahul la masă. Eroare. Invitații stau la masă, iar sultanul mîncă singur la o altă masă, după perdeă, în aceeași cameră.

Conversația convivilor trebuie să fie de tot banală; chestiuni politice nu trebuiesc discutate. Îndate ce discuțiunea s'a depășat, perdeaua se agită în semn că sultanul dorște să se schimbe subiectul de discuțiune.

După masă, perdeaua se trage de o parte și sultanul la cafeaua și invitații săi.

Astfel se mîncă în sultan.

— **Centenarul locomotivei.** Zilele acestea se sărbătorește în Londra cu deosebită solemnitate împlinirea sutei de ani dela construirea primei locomotive. Și cu acest prilej se dau la lvență o mulțime de lucruri privitoare la chipul cum poporul priveă această supremă manifestație a puterii, cu care omul stăpînește firea. Inginerul care a fabricat locomotiva cea dintăi, numai cu mare greutate a putut căpăta libertatea de a face experiențe cu invenția lui. Chestiunea s'a discutat în parlament, a fost respinsă la început cu majoritate orice experiență cu o mașină atât de periculoasă. În sfârșit omul a căpătat libertatea de acțiune. Poporul însă s'a înspăimîntat, când a zărit monstrul cu gura vărsătoare de foc. Apoi fabrica lui Tomerson în care se fabricau locomotivele, a fost asediată de țărani logroziți. Armata a trebuit să vină în ajutor fabricantului ca să i pună la adăpost de furia mulțimii. Apoi vine epoca triumfului. Drumul de fer e îndrăgît de toți. Monstrul cu ochi și gură de foc poartă cu iuțea fulgerului lumea străbătînd spații nelochipuite. Și așa astăzi aceeași lume, care se speria la început de o invenție prea mare, sărbătorește cum se cuvîne puterile monstrului, care face attea servicii omenirii.

Economie.

Piața de bani.

Situația pieței de bani continuă a fi favorabilă. La o schimbare cel mult în toamnă ne putem aștepta, când circulația pieței de mărfuri va începe să fie mai vie, mai intensivă. Totuși relativ încă în noi și în Austria se poate observa o depresiune. Cauza trebuie căutată în cartelul băncilor, cari li face pe particulari să se provadă încă de pe acum cu capitale. O parte mare a capitalului este apoi reținută în afacerile de bucate cari anul acesta au început de timpuriu.

În *Budapesta* cambii prima s'au escomptat cu 3 $\frac{1}{2}$ %. Cambii comerciale, conform scadenței și calității, cu 4 $\frac{1}{8}$ % și 5%.

În *Viena* discountul particular 3 $\frac{1}{4}$ %.

Legea nouă de spirt. După ce noua lege de spirt a fost sancționată din partea Majestății Sale, ea e publicată acum în colecția regnicole de legi, cu articolul 28 din anul 1908.

Licitațiune publică. Comitetul parohial din *Vaidel* (tracul Orășiei) publică pentru darea în reparare a bisericii, licitațiune, care se va ține la 9 August, la biserică. Prețul de strigare 800 cor. Licitanții pun vadiu 10%.

Fallimentul unei bănci austriace. Banca din *Zollingen*, care fusese înființată cu un capital de 3.600.000 coroane, a locetat plățile. Ea are o datorie de 3.300.000 coroane în polițe afară de alte datorii, cari se ridică la o cifră identică. Creditorii băncii au înscenat alături un adevărat atac împotriva ei. Manifestația a fost însă respinsă de poliție. Bilanțul băncii fusese falsificat azi de zile de-arândul, lucru care s'a descoperit de abia acum de curând, cu prilejul morții a doi directori.

Calitatea grâului nou. Calitatea grâului din anul acesta este așa de escelentă, cum de mult nu și aduc oamenii aminte. Anul trecut calitatea grâului variă între 74—75 kilograme în termin mediu, anul acesta terminul mediu este 78—80 kilograme, pe unele locuri chiar 83—84 kilograme. Calitatea aceasta escelentă favorizează îndeosebi industria făinei, care va putea să macine multă calitate de cea mai bună. Ploile din urmă au cam întârziat trecutul, au îmbunătățit însă în mod considerabil porumbul, care promite acum să fie mai bun decât mijlociu.

Convenția între România și Turcia. »Monitorul Oficial« din București publică decretul prin care convenționa comercială dintre România și Turcia din 30 Iulie (12 August) 1901, se prelungește până la noul dispozitiv, cu începere dela 1/14 Iulie s. c., sub rezerva ratificării de Corpurile legiuitoare în cea mai apropiată a lor întrunire.

Cumpărare de cal în Ungaria. Cetim în ziarele de dincolo:

Joi a plecat în Ungaria, pentru a mai cumpăra și restul de cal necesari cavaleriei, d-nul colonel Braboveanu și medicul veterinar căpitan Nicolsescu.

Producțiunea grâului în Ungaria. Ministerul de agricultură pe baza rapoartelor luând în considerare terenul folosit pentru grâu a socotit că în Ungaria în anul 1908 s'au produs 37 milioane miji metrici de grâu, având o calitate superioară produsului altor ani mai buni ca acesta. Nutrețele sunt însă foarte slabe peste întreaga țară. Recolta de toamnă a câștigat însă mult prin ploile recente.

Budapesta, 25 Iulie 1908

INCHEERZA la 1 ORĂ și jum.:

Orđu pe Oct. 1908 (100 klg.)	22.76—22.77
Săcară pe Oct.	19.26—19.28
Ovăș pe Oct.	14.58—14.60
Cucuruz pe Maiu 1908	15.16—15.18

Prețul cerealelor după 100 klg. a fost următorul:
Grâu rou

De Tisa — — — —	23 K. 60—24 K. 40 fil.
Din comitatul Albei — — — —	» — — — — » — — — —
De Pesta — — — —	23 » 60—24 » 30 »
Bănățenesc — — — —	23 » 60—24 » 40 »
De Bacica — — — —	23 » 60—24 » 30 »
Săcară — — — —	19 » 50—19 » 70 »
Orzul de nutreț, cvălit. I.	15 » 30—14 » 60 »
» de cvălitatea II.	14 » 90—15 » 30 »
Ovăș de » I.	16 » 70—16 » 90 »
» » » II.	16 » 10—16 » 50 »
Cucuruz vechiu — — — —	» — — — — » — — — —
» nou — — — —	15 » 40—15 » 60 »

BIBLIOGRAFIE.

„Critice“ de Titu Maiorescu 1866—1907.

A apărut de curând o nouă ediție a criticelor dlui Titu Maiorescu. De data aceasta completă, fiind mult sporită, față de cea publicată în 1893. Căci pe lângă reproducerea integrală a edițiilor mai vechi, actuala, cuprinde cercetările dlui Maiorescu asupra traducerii lui Horațiu de Oțănescu-Ascanio, asupra scriitorilor bănățeni Ion Popovici și Victor Vlad (Delamarina) asupra oratorilor și retorilor din țară precum și rapoartele academice despre operele dlor Naum, Goga, Sadoveanu și Brătescu Voinești. Un indice alfabetic al persoanelor și materiilor, alcătuit din nou, înlesnește întrebuițarea volumelor, cari sunt în număr de trei.

Valoroasele Critice se găsesc de vânzare la Institutul de arte grafice și editură »Minerva« București.

Prețul fiecărui volum este 1 leu 50 bani, editura poate trimite cărți contra ramburs, e destul a fi avizată printr'o carte postală.

„Iluzii“ Roman de Ludovic Dauș. Zilele acestea a mai apărut și romanul acesta nou al dlui Ludovic Dauș, bine apreciatul scriitor din București. Subiectul pe cât de interesant pe atât de frumos e smuls din viața de toate zilele și e tratat cât se poate de iscusit, natural și adevărat. Sunt pagini de adevăr și tristeță, după cum însuși autorul ne spune, un capitol din romanul pe care fiecare din noi îl trăim, într'un fel sau altul, unii cu un zimbet de cinism pe buze, alții plângânduși toate lacrimile sufletului.

Romanul acesta poate interesa pe ori cine și nu ne indoim că pentru prețul infim de 1.50 lei, fiecare iubitor de literatură se va grăbi să-l procure. Se găsește de vânzare în București tot la editura »Minerva«.

„Pescarul din Islanda“ de »Pierre Loti« tradus de C. Sandu Aldea. Romanul acesta, unul din perlele literaturii franceze, moderne, a apărut acum, pentru cea dintâia oară tradus în românește de apreciatul scriitor din țară, C. Sandu Aldea, autorul romanului »Două Neamuri«. Pierre Loti, autorul romanului acesta atât de frumos, ofițer de marină și literat prin excelență, este foarte cunoscut în țară. Acum câțiva ani călătorind prin România, a stărnit printre bucureștenii, cari l-au cunoscut, o adevărată explozie de dragoste și simpatie. Invitat la palat, Regina, Carmen-Sylva înconjurându-l cu toată atenția, s'a oferit a-i traduce în nemțește »Pescarul din Islanda«, roman atât de gustat în toată lumea cultă. Mai târziu Pierre Loti și-a exprimat recunoștința în câte-va pagini admirabile, făcând descrierea și un scurt istoric al Castelului Peleş. Pe poeta regină o slăvește și caracterizându-i amabilitatea-i grațioasă o numește »cette reine esquisse«.

Di Sandu Aldea, ca mulți alții, fermecat fiind de frumseța aleasă a romanului acesta, izbutind

a traduce atât de bine și a aduce la cunoștința publicului cetitor român, un asemenea mărgăritar, a atins în primul rând coarda simpatică a lumii culte, unde numele și operele lui Pierre Loti sunt nu numai bine primite, dar chiar savurate.

Cu noul său volum de traducere di Sandu Aldea ni-se relevază și un minunat tălmăciac a bogatei limbi franceze, cu atât mai mult cu cât stilul parfumat și fosforescent al lui Loti, posedă misteruri și subtilități cu totul deosebite. În cartea aceasta e istorisită în chip melodios, povestea unei triste iubiri, înflorită în Bretania, pe țărnuș stâncos și mohorât al Mărei Mănecei. Așa cum simte și ghicește Pierre Loti însă. Căci după cum spune un mare admirator al lui, dl William Ritter, Loti, pătrunde mai ales tainele, rasei și trecutului sub toate deosebirile religioase și etnografice, ghicind prin iubire, fondul omenesc și mai ales veșnica, identica suferință de pretutindeni. Căci Loti nu e un savant, ci un desenator, ceea ce e cu atât mai potrivit. Desemnează cu farmec și precizie. E un muzicant al limbei franceze și în »Pescarul din Islanda« mai ales găsești suflul acela armonios al melancoliei valurilor. E ceva pe cât de duos pe atât de frumos, apoi peripețiile vieții chinuite a pescarilor islandezi, te atrage în mod deosebit, inspirându-ți totodată interes și milă.

Știm că vom fi pe gustul tuturor cetitorilor iubitori de frumos în literatură, când îi rugăm a nu negligea să-și procure cu toată încrederea, traducerea aceasta foarte bună a celei mai de seamă opere a lui Pierre Loti. Se găsește de asemenea, în editura »Minerva« din București, cu acelaș preț, adică 1 leu 50 bani.

— „Iobăgia“, volumul I din cartea dlui Ioan Russu-Ștrianu a apărut, conținând istoria iobăgiei până la finea secolului XV. Volumul se extinde peste 400 de pagini, octav mare, având următorul sumar: I. Subviziri, II. Ștefan cel sfânt, III. Regii din familia lui Arpad, IV. Oligarhia, V. Bula de aur, VI. Orașe și comitate, VII. Dinastii străine și oligarhii, VIII. Cneji și voievozii români, IX. Întâia răscoală țărănească, X. Unelirile oligarhilor, XI. Influența husitilor, XII. Ioan Corvinul, XIII. Matei Corvinul, XIV. Decadența, XV. Închelar.

Se poate procura dela administrația »Tribunei«. Prețul unui exemplar 3 coroane, ediție de lux 5 cor.

Pomelnice pentru pomenirea viilor și morților, la liturgii și parastase, legat în pânză 50 fil., în hârtie 30 fil. Se află de vânzare la »Tipografia diecezană« și la »Tribuna« în Arad.

Poșta Redacției.

Dul L. B. Târgoviște. Din fundațiunea Teodor Papp se acordă stipendii mai întâi copiilor născuți în orașul Giula, apoi celor din comitatul Bichș etc. De altfel poți încerca pe calea conzistorului din Arad.

I. B. în G.: Nu se poate publica.

Poșta Administrației.

Simeon Bogdan Găbenț. Am primit 6 cor. ca abonament până la finea lui Sept. 1908.

Ioan Moga. Iernata. Am primit 24 cor. ca abonament până la 1 Aprilie 1909.

Redactor responsabil provizor Sever Bocu.
Editor proprietar George Nichiu.

Dacă târguiți din articolele anunțate în ziarul nostru, vă rugăm ca la comandă să amintiți unde ați cetit aceste anunțuri.

«Timișiana»

Institut de credit și economii în Timișoara.

CONCURS.

Se caută un funcționar de bancă, cu pregătiri teoretice și praxă bună, care posedă perfect limba română, maghiară și germană.

Reflecții au să comunice pretenziunile lor de salariu, să dovedească cu documente recerintele de mai sus, iar cererile astfel instruite și scrise cu mâna proprie în toate 3 limbile, sunt a se prezenta după puțină timp o persoană, până la 1 Septembrie a. c. la Timișoara, la 22 Iulie 1908.

DIRECȚIUNEA
institului de credit și economii
«Timișiana» în Timișoara.

«Sătmăreana»

Institut de credit și economii societate pe acțiuni în Seini (Szinerváralja).

CONCURS

Să publică concurs pentru un post de practicant pe lângă un salariu anual de 840 coroane.

Reflecții au să documenteze, că au absolvat cu maturitate o școală comercială superioară și că posedă deplin — în vorbire și scris — limba română, maghiară eventual și germană.

Practicantul ales are să-și ocupe postul îndată după alegere sau cel mult în 1 Septembrie, a. c.

După un an de probă prestat spre îndestulare practicantul va fi numit oficial cu salariu de 1200 coroane și adăugat de salariu în înțelesul statutelor.

Recursele să vor trimite până în 1 August st. n. la adresa: «Sătmăreana», institut de credit și economii, societate pe acțiuni în Seini, Szinerváralja, Seini, în 10 Iulie 1908.

Direcțiunea.

Magyar Élelmiszer-szállító Részvénytársaság
nyilvános hűtő- és fagyasztó raktárháza.

(Depozitul public frigorifer al societății ungare pentru furnizarea alimentelor.)

Budapesta, IX., în strada Tóth-Kálmán nr. 8-10.

Telegram: Consumus Budapest. Telefon: 25-02. Biroul central: V., Nagykorona-ut 17.

Atragem atențiunea publică asupra marelui nostru depozit frigorifer — construit după toate cuceririle tehnice moderne, în care se păstrează tot felul de alimente precum carne proaspătă, untură, slănină, paseri tăiate, ouă, pește, iere, conserve, vânat, unt, lapte, caș, miere, poame proaspete, bere, vin, must etc., apoi răsad de plante, flori, blănuri și lănuări, covoare etc.

Toate să păstrează timp mai îndelungat și neschimbate. Lichidăm și avansuri cu condiții moderate pentru fiecare marfă.

Frigoriferele noastre au o situație favorabilă prin faptul că sunt așezate lângă gară și sunt legate prin o linie de șină cu gara de mărfuri de pe malul Danării și având o situație centrală pot fi atinse ușor din orice parte a orașului.

Mărfurile supuse taxelor vamale și de consumație se pot depune în mod liber, avem apoi avantajul la reexportații.

Fabrica noastră de gheață produce zilnic 500 de măzi metrice de gheață.

Primim transportul mărfurilor depuse la noi și mijlocim desfășurarea noastră prin sucursalele noastre din Viena, Berlin, Breslau, și London, altele tot în regia noastră.

Avem sucursale pentru primirea și clasificarea mărfurilor în provincie, în Arad, Cluj, Careil-mari, Senteș și Lugoj.

Avem agenții la granită în Bodenbach, Buchs, Eger I. B. Granica, Halbstadt, Oderberg, Passau Salzburg, Simbach, Tetschen, Lindau.

Pentru lămuriri și informații au a se adresa la

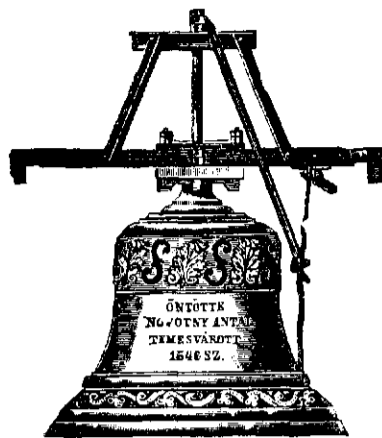
Direcțiune.

Premiat cu medalia cea mare la exp. milenară din Bpesta în 1896.

Turnătorie de clopote. Fabrica de scaune de fer pentru clopote, alui
ANTONIU NOVOTNY - FABRIC. -

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase, pe garanție de mai mulți ani provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în ori-ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture fiind astfel scutite de crepare. Sunt recomandate **CLOPOTELE GĂURITE** de dânsul în te cu deosebire — ea violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intens, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 klg. este egal în ton cu un clopot de 461 klg. patentat după sistemul vechiu. Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. Prețouranturi ilustrate gratis.

Dipl. de onoare Lovrin 1902.

SZUBOTHA SÁNDOR

Medalia de aur Timișoara 1891.

pregătitor de odăjdii și adjuturi bisericesti.

Intemeiat la 1883 Telefon pentru comit. și oraș 498.
Liferant excel. Sale episcop Dessewffy din Cenad.

TIMIȘOARA-CETATE

în colțul străzii Lonovics și Jenő föherceg vis-à-vis de hotelul «Hungaria».

Recomandă magazinul său bogat în atențiunea binevoitoare atât a preoților cât și a acelor, cari voesc să cumpere pentru biserici capele, sau societăți de înmormântare

odăjdii, steaguri, cruci
statue sau altfel de ajusturi bisericesti

tot astfel marele său asortiment pentru materiale necesare la formarea ajustărilor bisericesti.

Pentru litorările mele iau raspunderea
Servesc bucuros cu catalog ilustrat.

APĂ MINERALĂ PHÖNIX
DIN BUZIÁS

ÎN PRIVINȚA EFECTULUI **PENTRU BOALELE DE RINICHI ȘI BĂȘICĂ**
INTRECE TOATE APELE.

La gust e plăcută, puțin acrie, nu e feruminoasă și abundează în acid carbonic.
Apă de masă neobișnuit de răcoritoare.
Intrebuințată pentru cură de beut, pentru boale de rinichi și bășică, pentru formațiunea petrii de bășică și înisipare, pentru catarul organelor de respirație și de secrețiune s'a dovedit de un efect eminent.

PROSPECTE trimite gratuit administrația izvorului:
Direcțiunea stațiunii balneare Muschong — în Buziás.

Frideric Hönig

turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor

Arad, strada Rákoczi Nr. 11-28.

Fondat la 1840.

Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plată — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea umut și aceluiași clopot tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20-30% la greutatea metalului. Recomandă tot-odată clopote de fer ce se pot învîrți și postamentele de fer, prin a căror întrebuințare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără-ca să seclătine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se poate învîrți, cum și turnarea din nou a clopotelor vechi, sau schimbarea lor cu clopotenouă pe lângă

o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

Reclama e sufletul comerțului.

O păpușă pentru probă

numai 5 cor. 50 fileri.

Pregătit cu pânză 9 coroane.

Se află la pregătorul de păpuși de probă

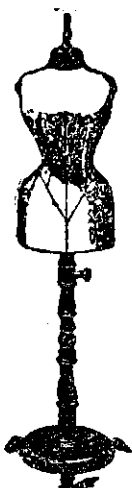
VAJDA SAMU

BUDAPEST, Károly-körút 11. sz.

Mare institut de reparat de păpuși de jucărie.

Preț-curent gratis! Reparare de păpuși!

— Vanzare en gros și en detail. —

Prăvălie nouă!

Prăvălie nouă!

Mare prăvălie de ciasornice și bijuterii în Arad.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public că am deschis în Arad, colț cu strada Forray și Rákoczy (lângă împletitoarea ** de ciorapi Szállassy) corespunzător pretensiilor de azi **

o prăvălie de ciasornice și bijuterii

unde primesc tot felul de reparaturi de ciasornice cu garanție pe 3 ani. Țin în depozit tot felul de ciasornice de buzunar, de perete și pendule precum și obiecte de aur și argint, execuția cea mai fină. Primesc bilete de amanet și rupturi de — — aurar, prețuri mari, sau le schimb. — —

Solicit părtinirea on. public, cu dinstinsă stimă:
HIRSCH JENŐ, ceas. și aurar.

◀ ■ Cea mai efină sursă de bani. ■ ▶

Am onoare a aduce la cunoștința stimatului public că în piața Árpád Nr. 5. am deschis un **birou pentru mijlocirea împrumuturilor de bani.**

În sfera mea de activitate cad pământurile, case de dat în chirie, împrumuturi de plătit în rate, pe lângă etalonul cel mai mic, plasez cambiile funcționarilor, mijlocesc tot felul de afaceri referitoare la parcelări, cumpărări și vânzare de case pe lângă replătirea ulterioară a taxei.

Cu stimă:

Ludovic Vig,

birou mijlocitor de împrumuturi.

ARAD, Árpád-tér Nrul 5.

Prima fabrică de umbrele de ploaie și de soare, din Sibiu

RECOMANDĂ:

asortimentul bogat de umbrele de ploaie și de soare, fabricație proprie, dela execuția cea mai simplă până la cea mai complicată. Se primește asemenea umbrele de îmbrăcat din nou cu stoffe de calitate cea mai bună ce o are în depozit, cu prețuri favorabile. Solicită încrederea on. public:

J. Oestreicher, fabricant de umbrele. - Sibiu, Grosserring 18.

MOȘTENITORII LUI TAGÁNYI ISTVÁN ȘI KISJOLSVAI SZABÓ ISTVÁN

proprietarii de vii de deal

=== își vind ===

≡ VINURILE ≡

din regia proprie exclusiv de Mădierat, Miniș și Barațca, vinuri albe și roșie de masă, de desert (aszu)

în Arad, strada Batthyányi nr. 24

în localul anume aranjat pentru acest scop și le espediază în butoie sau buteli în loc sau în provincie.

Catalog specificat de prețuri se trimite la
=== dorință imediat. ===

FRAȚII BURZA

ARAD, Boros-Béni tér.

recomandă depositul lor cel bogat, prăgini de fer, plăci de fer, osii de fer, instrumente de fer, sobe de fer turnat, mașini de gătit, sârme și cuie de sârmă, lanțuri, săpi, arșeu, furci de oțel și tot felul de vase de bucătărie de fer

o ——— turnat și smălțuite. ——— o

Mare depozit de stropitoare sistem „Wermorel”.
- - Mare depozit de revolvere - -
cu repetiție, arme și recvizite de
o o o împușcat. o o o

≡ Deposit de mașini agricole. ≡

așa d. e. pluguri de oțel sistem Sack, mașini de sămănaș, grape, tăietoare de pae și napi, cântare. Mare magazin.

Cea mai bună calitate în plăci de catran (păcură), și asfalt pentru acoperit casele.

Comandele din provincie se îndeplinesc punctual.

Telefon Nr. 604.

Telefon Nr. 604.

Firmă românească.

Kovács István urmaşul lui
FARKAS J.
fabricant de trăsuri.
Temesvár Józsefváros, Fröbel utza 58
(casa proprie).
Fondat în 1866. Mare depozit. Fondat în 1866.

Are trăsuri noi și reparate.
Primește reparaturi, lucrări de faur de
lemn și de lăcut.

Prăvălie românească.
Gabor Bereș

CLUJ, (Kolozsvar) Kossuth Lajos u. 7. Telefon 654.

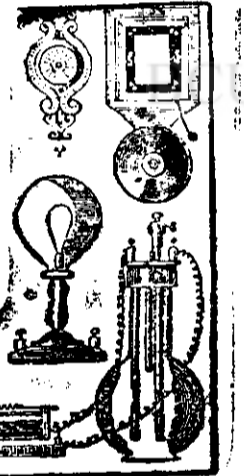
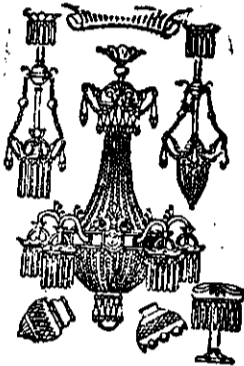
Montare de iluminat cu
electricitate, montare
de telefon, sonerii elec-
trice, parafulgere.

Magazin stabil :

lămpi în formă
de lustru, și de
brațe de pereți

precum și tot felul
de obiecte pentru
electricitate

Reparaturile le să-
vârșesc pe lângă ga-
ranție așa în loc, ca
în provincie.

BASĂ SIGURĂ

ANDRÉNYI
SEC
ARAD

AROMĂ RECUINOSTINȚĂ
PROASPETA RECREATOARE ESPERTILOR

SISTEM BOUQUET MĂRGELE
FRANCS MINUNAT ESCELENT
TRADIȚIONAL MĂBUNTE

MANIPULARE ÎNGRIJIRE VÂRȘĂLESE VIT
DE CONSTIENȚĂ CU GRĂJE PROPRII
SPECIALITATE TIOASĂ MARE DE MODEL.

NOXIN

cea mai
bună cremă
de ghetă

cu cheia
patentată

Se poate căpăta în toate prăvăliile mai bune

The „Noxin“ Co.

Londra :

E. C. 57 Chisvell
Street.

Paris :

125 Bue Montmartre

Viena : XVIII¹

Willy Weingärtner
Semper Strasse 13
Telefon 22149.

Budapesta :

Brüder Hochinger.

Cel mai mare magazin și atelier de reparat biciclete și mașini de cusut din Arad.

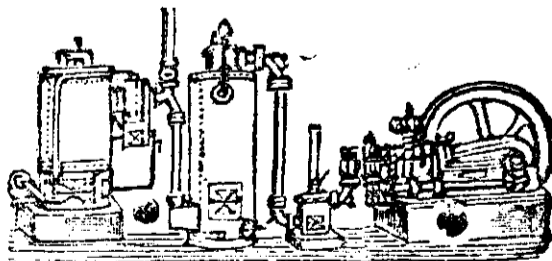
Hammer Vilmos

Maestru de electricitate

Arad, Szabadság-tér 7. Telefon 96.

Pfaff și Singer. Mare asortiment și cel mai ieftin magazin de mașini de cusut Minerva cu roată și biciclete Puch și Premier precum și părți constituante de mașini, plăci de gramofone. — Ace de mașină de cusut veritabile englezești. Condiții de plată favorabile. Mare atelier special de reparaturi.

Garanția cea mai largă! Condiții ușoare de plată!

FABRICA DE MOTOARE DIN DREZDA

una din cele mai mari și mai vechi
fabrică de motoare
furnizează motoare și locomobile
cu gaz, cu benzină, cu păcură și acetilenă
toate perfecte, trainice, funcționând în
mod precis sigur și ieftin.
Reprezentanța generală și depozitul se află la

Gellért Ignác és Társa
BUDAPEST, Teréz-körút 41.

Telefon Nr. 12-91.

Telef. Nr. 12-91.

Cine dorește călătorie de
plăcere ieftină, bună și
iute în

6 zile la America

(Statele unite, Canada și
Argentina) acela să ceară
îndrumări românești dela

Falk și Comp

(secția românească.)

Hamburg,

Strada Raiboisen. 30.

Jgaz Sándor

ciasornicar și giuvaergiu

ARAD, Piața Libertății

lângă edificiul teatrului vechiu.

Aur și argint călcat cumpără
pentru prețul cel mai mare
de zi, ori schimbă pentru alte
obiecte de aur și argint.

Czernoczky Mihály

magazin de ghetă.

pentru dame și bărbați.

ARAD, Kossuth utca 67.

Fabricație proprie.
Prețuri ieftine.

Ghete de șevro pentru domni	12-40	cor.
» » box » »	11-60	»
» » șevro cu bumbi p. dame	10-90	»
» » cu șirete pentru dame	9-60	»
» » box cu șirete p. dame	8-30	»
» » pe de vițel p. dame	7-60	»
Jumătăți de șevro brun	9-00	»
Jumătăți de șevro	7-60	»
Jumătăți de căprioară	6-40	»
Ghete tari de muncitori dela	7-—	cor.
Ghete de copii dela	3-—	cor.

BOHM N. és Társai

NAGYKIKINDA și ZSOMBOLYA

Cel mai vechiu, cel mai mare și cel mai bun depozit în
bransa aceasta de țiglării în toată Austro-Ungaria îl au

FABRICILE DE CĂRAMIZI „BOHN“

din Nagykikinda și Zsombolya

Fondat la 1864. — Referințele celea mai alese. — Fondat la 1864.

PRODUCȚIA ANUALĂ DE 50 MILIOANE

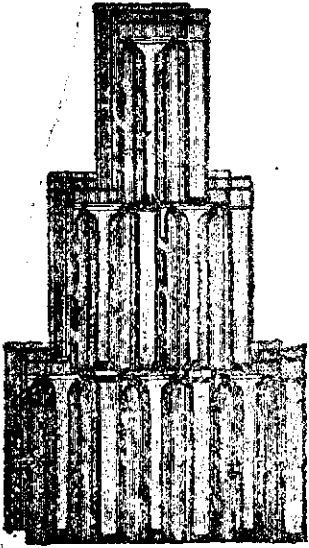
de țigle acoperitoare «BOHN», brevet regesc și cesar

în culoarea naturală roșie a OXIDULUI de fer sau culoarea cătranului.

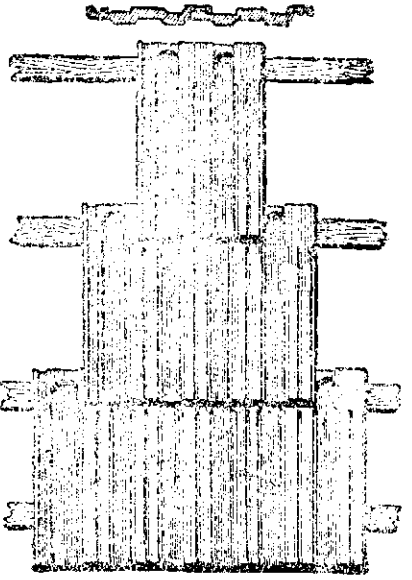
FABRICĂȚII: Țiglele «Bohn» acoperitoare, de siguranță, brevetate.

Acoperișul cel mai ieftin și cel mai frumos.

Preț-curente ilustrate și mostre se trimit gratuit și scutite de taxă.

Fabricație de Nagykikinda
Țigle «Bohn» acoperitoare de
siguranță brevetate. Nr. 272.

Fabricație de Zsombolya
Țigle acoperitoare, de siguranță tes-
cuite, brevetate Nr. 153.

Grosz Nagy Ferencz,

farma-
cist. :: **Debreczen** :: farmacia ::
«Arany egyszaru»

Hajdusági
Bajuszporr.

Védjegy.

MUSTAȚA E FRUMOASĂ

dacă întrebuiți
POMADA HAJDUSAG

cea mai bună pentru creșterea și
potrivirea mustețelor, pregătită
din materie neunsuroasă. Efec-
tul se vede foarte iute și
cu siguranță. Scutit prin lege.
Un borcan 50 fil. Prin postă
se trimit numai 3 borcane cu
2-15 Cor. Cu rambursă gratuit.

MEDICAMENT

PENTRU VOPSIREA PARULUI

în culori blond, brunet sau negru. Efect la moment.
O singură vopsire e de ajuns, ca părul sau musta-
ța o lună să aibă culoarea ce o dorește. Nu înă-
sprește părul. O sticlă cu medicament pentru ori
și ce culoare 4 cor.

Mare succes. Invenție nouă.

Dinții susțin sănătatea

căci sub influința lor stau organele mistuirei, cari na-
tural au înțiruire asupra sănătății. Fiindcă sănătatea e
mai scump tesaur din lume, de aceea vă recomand noua
mea invenție, care nu e frază goală ci vă dă o probă sigură

cosmetical de dinți „Hófehér“

a lui Nádler

care și cei mai negligeați dinți îi curăță depărtându-le
negreala sau gălbineala
îi face albi ca și zăpada

O singură experimentare adeverește, că „Hófehér“ e
mai bun ca praful, crema și pasta de dinți, că nu e în
el praful care să frece, care se pune pe gingei și
între dinți și ducând smaltul de pe dinți produce du-
reri de dinți și de gingei. Nu conține săpun, ca altele.

»Hófehér« e un lichid produs din sucuri de plante pe
cale chimică, și are un gust plăcut.

Prețul unei sticle 1 cor. 50 fil, care ajunge 1—2 ani.

Se capătă la:

Nádler Lajos

ARAD, în depozitul din **Andrássy tér 20,**
Locul fabricii: **Varjassy József utca 32,** (casa proprie).

Sub scutul legii și patentat!

PREMIATĂ CU PRIMUL PREMIU LA EXPOZIȚIA MILLENARĂ DIN BUDAPESTA IN 1896.

Fabrică de ceasuri de turn și turnătorie de clopote

A LUI

G. P. PANTELIC in SEMLIN (ZIMONY)

FIRMA FONDATA IN 1854.

FIRMA FONDATA IN 1854.

Face ceasuri de turn după felul cel mai nou, propriu de construcție,
cu pendulă liberă, cu sîrmă.

Toarnă clopote noi, face smalturi mișcătoare de fier,
la clopote vechi pentru ale acorda armonie, face
adnexe de clopot de fier.

Garantează execuție precisă.

Bisericeilor și comunelor sărace li să dă în rate de mai mulți ani.

Am cercat expoziția universală din Paris din 1900, cu scop de studiu.

